

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Ekonomická konkurenceschopnost

Ruské federace

Bc. Hana Kolaříková

© 2016 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Hana Kolaříková

Podnikání a administrativa

Název práce

Ekonomická konkurenceschopnost Ruské federace

Název anglicky

Economic competitiveness of the Russian Federation

Cíle práce

Cílem diplomové práce je stanovení faktorů ovlivňujících konkurenceschopnost Ruské federace při zhodnocení současné ekonomické situace v zemi z makroekonomického pohledu a uvedení hlavních komparativních výhod oproti vybrané zemi.

Metodika

K zpracování diplomové práce je využito metod deskripce, kvantitativního výzkumu, analýzy sekundárních dat, a dále také metod komparace a predikce. V analytické části práce je sestaven ekonometrický model. Data jsou získávána z ruského statistického úřadu, světového obchodního fóra, světové obchodní banky a doplněny o související informace z odborné literatury.

Doporučený rozsah práce

60-80

Klíčová slova

Konkurenceschopnost, Ruská federace, komparativní výhoda, ekonometrický model

Doporučené zdroje informací

- BLAUG, Mark. The methodology of economics, or, How economists explain [online]. 2nd ed. New York, NY: Cambridge University Press, 1992, xxviii, 286 p. [cit. 2015-07-20]. ISBN 05-214-3678-8.
- CIHELKOVÁ, E. *Světová ekonomika : obecné trendy rozvoje = World economy : general trends in its development*. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-155-0.
- Harvard Business Review: The Competitive Advantage of Nations [online]. Harvard Business School, 1990 [cit. 2015-07-20]. Dostupné z: <https://hbr.org/1990/03/the-competitive-advantage-of-nations>
- Pop competitiveness [online]. 2002 [cit. 2015-07-13]. ISSN 0005-4607. Dostupné z: ojs.uniroma1.it/index.php/./article/./9905/978
- SCHWAB, Klaus (ed.). WORLD ECONOMIC FORUM. The Global Competitiveness Report 2014–2015 [online]. Switzerland, 2014 [cit. 2015-07-01]. ISBN 978-92-95044-98-2. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf
- SCHWAB, Klaus. WORLD ECONOMIC FORUM. The Russia Competitiveness Report 2011 [online]. Switzerland, 2011 ISBN 978-92-95044-79-1. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Russia_Report_2011.pdf

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Erika Urbánková, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 10. 11. 2015

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 28. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Ekonomická konkurenceschopnost Ruské federace" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29. 3. 2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala paní Ing. Erice Urbánkové, Ph.D. za cenné rady a vedení při zpracovávání diplomové práce, celé mé rodině a mému příteli za podporu při studiu.

Ekonomická konkurenceschopnost Ruské federace

Souhrn

Tato diplomová práce si klade za cíl zhodnotit ekonomickou konkurenceschopnost Ruské federace. V souvislosti s tímto tématem zjistit hodnoty základních makroekonomických ukazatelů a pomocí nich prozkoumat aktuální ekonomickou situaci v zemi. Konkurenceschopnost bude hodnocena na základě metodiky Světového obchodního fóra a jeho globálního indexu konkurenceschopnosti. Dle tohoto indexu bude provedena komparace výsledků Ruské federace a vybraných světových ekonomik. Následně budou analyzovány vybrané klíčové faktory působící na velikost hrubého domácího produktu a určen jejich vliv na výkonnost ruské ekonomiky. K tomuto účelu bude využito statistických metod regresní a korelační analýzy. Na závěr práce objasní hypotézy, které byly stanoveny v úvodu, a komplexně zhodnotí výkonnost ruské ekonomiky s případným doporučením, jak lépe využít potenciál země.

Klíčová slova: Konkurenceschopnost, Ruská federace, komparativní výhoda, makroekonomické ukazatele, Globální index konkurenceschopnosti, regresní a korelační analýza

The Economic Competitiveness of Russian Federation

Summary

This thesis aims to set assessment the economic competitiveness of Russian Federation. In context of this topic to determine the values of basic macroeconomic indicators and use them to explore the current economic situation in the country. The competitiveness will be evaluated based on the methodology of the World Economic Forum and its Global Competitiveness Index. According to this index the results of Russian Federation and selected world economies will be compared. Subsequently, the analysis of selected key factors influencing the size of gross domestic product and their impact on the performance of the Russian economy. For this purpose will be used statistical methods, regression and correlation analysis. Finally will be clarified hypotheses of this thesis and set out a comprehensive assessment of the Russian economy, with possible recommendations on how to better use the potential of the country.

Keywords: Competitiveness, Russian Federation, comparative advantage, macroeconomic indicators, the Global Competitiveness Index, regression and correlation analysis

Obsah

1.	Úvod.....	18
2.	Cíl práce a metodika	20
2.1	Cíl práce	20
2.2	Metodika	20
3.	Teoretická východiska	25
3.1	Konkurenceschopnost.....	25
3.1.1	Konkurenční výhoda.....	27
3.2	Mezinárodní organizace a jejich indikátory konkurenceschopnosti.....	28
3.2.1	WEF – Světové ekonomické fórum.....	28
3.2.2	IMD – Mezinárodní institut pro rozvoj managementu	32
3.2.3	OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj	32
3.3	Obchodní partneři Ruské federace.....	34
3.3.1	WTO – Světová obchodní organizace	35
3.3.2	EU – Evropská unie	36
3.3.3	Obchodní vztahy mezi USA a Ruskem	38
3.3.4	Obchodní vztahy mezi Ruskem a Čínou.....	39
3.3.5	BRICS	39
3.3.6	Euroasijská hospodářská unie (EAEU).....	40
3.4	Makroekonomické ukazatele	41

3.4.1	HDP – hrubý domácí produkt.....	42
3.4.2	Inflace	43
3.4.3	Nezaměstnanost	44
3.4.4	Měnový kurz	46
3.4.5	Deficit státního rozpočtu.....	50
3.4.6	Obchodní bilance	51
4	Ekonomická konkurenceschopnost Ruské federace	53
4.1	Obchodní vztahy a mezinárodní dohody	54
4.1.1	Postavení Ruské federace v BRICS.....	55
4.1.2	Postavení Ruské federace v EAEU.....	56
4.2	Struktura národního hospodářství a HDP	57
4.2.1	Makroekonomické ukazatele	61
4.3	Konkurenceschopnost Ruské federace	68
4.4	Analýza párových vztahů.....	75
4.4.1	Závislost vývoje HDP na vývoji měnového kurzu RUB vůči USD ...	75
4.4.2	Vliv exportu na ekonomický růst Ruska.....	76
4.5	Konkurenční výhoda přírodní zdroje.....	78
4.5.1	Závislost HDP na cenách ropy.....	79
4.6	Odhad budoucího HDP	82
5	Diskuze	84

6	Závěr	85
7	Seznam použitých zdrojů.....	88
8	Přílohy.....	93

Seznam grafů

Graf 1: TOP 10 obchodních partnerů Ruské federace 2015	54
Graf 2 Tempo růstu HDP v zemích BRICS.....	56
Graf 3: Vývoj reálného HDP v Rusku 1995-2015.....	58
Graf 4: Tempo růstu HDP 1998-2017	59
Graf 5: Odvětvová struktura HDP v Ruské Federaci v roce 2000.....	60
Graf 6: Odvětvová struktura HDP v Ruské federaci v roce 2014.....	61
Graf 7: Vývoj cen ropy Brent	63
Graf 8: Vývoj export Ruské federace 1995-2015.....	66
Graf 9: Vývoj dovozu zboží do Ruské federace 1995-2015.....	66
Graf 10: Tempo přírůstku salda zahraničního obchodu.....	68
Graf 11: Umístění zemí dle globálního indexu konkurenceschopnosti.....	71
Graf 12: Porovnání základních požadavků.....	72
Graf 13: Porovnání efektivnosti.....	73
Graf 14: Inovace a propracovanost.....	74
Graf 15: Závislost HDP na vývoji měnového kurzu.....	75
Graf 16: Příspěvek export k růstu HDP	76
Graf 17: Regresní analýza tempa růstu HDP a příspěvku exportu.....	77
Graf 18: Struktura energií v Rusku.....	79
Graf 19: Závislost HDP na cenách ropy	81

Graf 20: Vývoj reálného HDP	82
-----------------------------------	----

Seznam obrázků

Obrázek 1: Magický čtyřúhelník	41
Obrázek 2: Vlajka Ruské federace.....	53
Obrázek 3: Schéma začlenění Ruské federace do fáze rozvoje ekonomiky.....	70

Seznam tabulek

Tabulka 1: 12 pilířů konkurenceschopnosti.....	30
Tabulka 2: Váhy subindexů dle fáze ekonomického vývoje	31
Tabulka 3: HDP v zemích BRICS v bn USD	55
Tabulka 4: Roční míra inflace	62
Tabulka 5: Míra nezaměstnanosti	62
Tabulka 6: Saldo státního rozpočtu	63
Tabulka 7: Saldo obchodní balance 1995-2015.....	67
Tabulka 8: Predikce HDP	82

Seznam příloh

Příloha číslo 1: International Standard Industrial Classification of All Economic Activities, (Rev.3)	93
Příloha číslo 2: Odvětvová struktura HDP v Ruské federaci dle klasifikace ISIC 1998-2014 v mil. RUB	95
Příloha číslo 3: Tempo růstu HDP a prognóza do roku 2017	96
Příloha číslo 4: Regresní analýza závislosti HDP a cen ropy	97
Příloha číslo 5: Výsledek regresní analýzy příspěvku exportu a HDP	97
Příloha číslo 6: Výsledek regresní analýzy HDP a měnového kurzu	98

Seznam zkratek

BRICS	Brasil, Russia, India, China, South Africa Brazílie, Rusko, Indie, Čína, Jižní Afrika
CBR	Centrální banka Ruské federace
CPI	Customer Price Index Index spotřebitelských cen
EAEU	Eurasian Economic Union Euroasijská hospodářská unie
ESA 1995	European system of national accounts 1995 Evropský systém národních účtů
EU	Evropská unie
EUROSTAT	Statistický úřad Evropské unie
GCI	Global Competitiveness Index Mezinárodní index konkurenceschopnosti
GCR	Global Competitiveness Report Mezinárodní zpráva o konkurenceschopnosti
HDP	Hrubý domácí produkt
IEA	International Energy Agency Mezinárodní energetická agentura
IMD	International Institute for Management Development Mezinárodní institut pro rozvoj managementu
ISIC	International Standard Industrial Classification Mezinárodní klasifikace průmyslových odvětví
MMF	Mezinárodní měnový fond
NATO	North Atlantic Treaty Organisation Severoatlantická aliance

OECD	Organization for Economic Cooperation and Development Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OPEC	Organization of the Petroleum Exporting Countries Organizace zemí vyvážejících ropu
OSN	United Nations Organizace spojených národů
ROSSTAT	Federální služba státní statistiky Ruské federace
RUB	Ruský rubl
SNA 1993	System of National Accounts 1993 Systém národních účtů
USD	Americký dolar
WCY	World Competitiveness Yearbook Ročenka světové konkurenceschopnosti
WTO	World Trade Organization Světová obchodní organizace

1. Úvod

Ruská federace (dále jen Rusko) není velikánem pouze na mapě, ale také ve světě ekonomiky, politiky a obchodu. Postupné tržní reformy, které se v Rusku odehrály v 90. letech, umožnily plné zapojení do mezinárodního obchodu a utužily tak významné postavení této velmoci, které nelze opomíjet. Tyto reformy vedly také k významnému společenskému pokroku. Ruskou ekonomiku lze zařadit do prvních deseti významných ekonomicky silných zemí, dle výše HDP. Své místo má také v různých mezinárodních uskupeních hospodářského charakteru, jakými jsou WTO, NATO, OSN, MMF aj. Uchází se také o členství v OECD, ale po intervenci Ruska na Ukrajině v roce 2014, přerušila organizace veškeré aktivity směřující k začlenění Ruska do společenství.

Ač se o Rusku vedou rozsáhlé diskuze po celém světě, faktem zůstává, že je významným zásobitelem Evropských zemí na poli nerostných surovin, dále také energetickou velmocí a současně je důležitým odbytištěm zboží, jehož původ je ve státech Evropské unie, v České republice nevyjímaje, což dokazuje jeho nezastupitelnost v rovině mezinárodního obchodu. Rusku lze přičíst také významný rozsáhlý vojensko-průmyslový komplex, dále know-how ve špičkových oborech, jakými jsou vesmírný výzkum, což jej stále řadí mezi světové velmoci.

Analýzám ruské ekonomiky je věnována nízká pozornost jak v české, tak ve světové literatuře, výjma oblasti energetiky. Aktuálně, v roce 2015, se ruská ekonomika potýká s nelehkou situací, čemuž nasvědčuje i nastalá recese. Dle dlouhodobějších ukazatelů se tato situace dala předpokládat již od roku 2012, avšak vyvrcholením byl Rusko-ukrajinský konflikt započatý v roce 2014, kdy byly následně vyhlášeny protiruské sankce od západních zemí.

Dalším nepolehčujícím aspektem je klesající cena ropy. Ropa společně se zemním plynem tvoří asi 60 % z celkových vývozu Ruské federace. Cena ropy je touto dobou velice nízko, na což má velký vliv kartel OPEC, který nezasáhl při stabilizaci ceny ropy se záměrem vytlačit méně významné soupeře z trhu. Tato skutečnost významně komplikuje nastalou situaci v Rusku. Rubl byl devalvován, což bylo způsobeno mimo jiné významným

odlivem kapitálu do zahraničí. Inflace se drží okolo 16 %. Toto procento je značně odlišné od cílovaných 5 % centrální bankou.

Hlavním cílem závěrečné práce je analýza a hodnocení konkurenceschopnosti ruské ekonomiky a představení hlavních komparativních výhod. Práce hodnotí převážně aktuální ekonomickou situaci v zemi. Na základě výsledků analýzy vybraných makroekonomických veličin bude vytyčeno několik klíčových faktorů ovlivňujících ruskou konkurenceschopnost.

Vzhledem ke skutečnosti, že se v Rusku nachází hojné zásoby nerostných surovin, bude dílčím cílem této práce snaha o opodstatnění jejich vlivu na ruskou ekonomiku se zaměřením na ropu.

2. Cíl práce a metodika

2.1.1 Cíl práce

Vzhledem k rozsáhlosti vybraného tématu a ke značné provázanosti jednotlivých ekonomických dějů, bude Rusko hodnoceno komplexně s ohledem na jeho vývojové etapy po roce 1989. Hlavním cílem práce je hodnocení aktuální konkurenceschopnosti Ruské federace za pomoci hodnot a vývoje makroekonomických indikátorů.

Dále budou hledány klíčové faktory ovlivňující výkonnost ruské ekonomiky a hlavní komparativní výhody oproti ostatním zemím. Jelikož jsou v Rusku značná naleziště nerostných surovin, bude hodnocen právě jejich vliv na ruské hospodářství, kdy bude poukázáno i na možná rizika, která s sebou přírodní bohatství pro ekonomiku přináší v dlouhodobém horizontu.

Práce bude hodnotit následující hypotézy:

Hypotéza 1: Vývoj HDP Ruské federace je přímo úměrný vývoji kurzu Ruského rublu.

Hypotéza 2: HDP v letech 2016 až 2018 bude vykazovat růst.

Hypotéza 3: Výkonnost ruské ekonomiky je silně závislá na cenách ropy.

2.1.2 Metodika

Pro objasnění teoretických východisek, zvolenými autorkou pro hodnocení ekonomického potenciálu země, bylo čerpáno z odborné literatury. Na počátku práce budou osvětleny termíny související s konkurenceschopností národů nebo dílčích celků národního hospodářství. Po vyjasnění pojmu konkurenceschopnosti bude následovat výčet mezinárodních organizací, které se zabývají metodikou měření konkurenceschopnosti jednotlivých národních ekonomik. Ke každé této organizaci bude přiřazen základní indikátor, pomocí něhož jsou vyhodnocovány a porovnávány výsledky vybraných států.

Dále budou ilustrovány pojmy spojené s makroekonomickou analýzou, jejíž hlavním nástrojem je systém národního účetnictví SNA 1993, jímž se Rusko začalo řídit

při přechodu od centrálně řízené ekonomiky k tržnímu hospodářství v devadesátých letech minulého století. Tento systém poskytuje mezinárodně srovnatelné informace o širokém spektru ekonomických činností vybrané země. Tyto účty jsou společně s jednotlivými ukazateli vzájemně provázané, a také s dalšími užitečnými statistickými systémy, jakými jsou platební bilance země nebo statistika měnového vývoje či veřejných financí. Systém národního účetnictví lze rozdělit do dvou hlavních skupin účtů: účty výrobků a služeb a účty zachycující důchodové toky. Pro tuto práci bude stěžejní druhá kategorie účtů, tedy důchodová.

Podrobnější charakteristika ruského hospodářství bude rozebrána na základě podílu jednotlivých odvětví národního hospodářství na ruském hrubém domácím produktu. Odvětví byla rozdělena v souladu s mezinárodní standardizovanou klasifikací ekonomických činností ISIC a budou porovnána ve vybraných letech. Společně s touto odvětvovou strukturou bude demonstrován i vývoj HDP ve zvoleném intervalu. Data pro potřeby této diplomové práce byla čerpána ze statistik OECD, z ROSSTATU a Eurostatu. HDP je uváděno ve stálých cenách zvoleného roku 2008.

Z hlediska konkurenceschopnosti je Rusko detailně rozebráno pomocí Globálního indexu konkurenceschopnosti, jenž každý rok publikuje Světové ekonomické fórum. Budou zde vyčísleny jednotlivé kategorie a určeny silné a slabé stránky ruské ekonomiky. Pomocí tohoto indexu bude ekonomika začleněna do stadia vývoje. Stadia vývoje ekonomiky země jsou také definována Světovým ekonomickým fórem. Dále bude provedeno porovnání konkurenceschopnosti Ruska s ostatními ekonomikami, dle hodnot naměřených Světovým ekonomickým fórem.

Pro zpracování analýz zaměřených na určení klíčových faktorů ovlivňujících výkonnost ekonomiky Ruské federace bylo využito statistických metod regresní a korelační analýzy. Data získaná z oficiálních stránek významných světových institucí budou setříděna a formátována pomocí aplikace MS Excel.

Korelace dvou proměnných a jednoduchá regresní analýza

Jednou z primárních funkcí statistiky je zkoumání, objevování a popisování souvislostí (závislostí) mezi vybranými statistickými znaky. Při hlubším zkoumání lze

popsat významnou vlastnost statistických jevů, kterou je příčinná (kauzální) závislost. Příčinnou závislostí mezi např. dvěma jevy se rozumí stav, kdy výskyt určitého jevu souvisí s existencí jiného jevu.¹

Koeficient korelace

Index korelace lze využít pro zkoumání těsnosti závislosti pro libovolnou regresní funkci, jejíž parametry byly odhadnuty za pomoci metody nejmenších čtverců. Pro nejpoužívanější a zároveň nejdůležitější tvar regresní funkce – přímkovou regresi – lze jeho primární vzorec významně zjednodušit.²

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}}$$

Rovnice 1 Koeficient korelace

$$Y = \bar{y} + b_{yx}(x - \bar{x}),$$

Rovnice 2 Zjednodušený koeficient korelace

kde hodnoty \bar{x} a \bar{y} jsou aritmetické průměry proměnných x a y .

Korelační koeficient může nabývat hodnot v intervalu $\langle -1; 1 \rangle$. Znaménko u korelačního koeficientu udává směr závislosti:

- $r > 0$ kladná závislost
- $r < 0$ záporná závislost
- $r = 1$ pevná přímá lineární závislost
- $r = -1$ pevná nepřímá lineární závislost

Zvláštním případem je situace, kdy $r = 0$. Jestliže je výsledek korelačního koeficientu nulový, jedná se o lineární nezávislost. Pokud se však koeficient blíží hodnotám 1 nebo -1 jedná se silnou lineární závislost mezi proměnnými.³

¹HINDLS, Richard. *Statistika pro ekonomy*,2007

²HINDLS, Richard. *Statistika pro ekonomy*,2007

³HINDLS, Richard. *Statistika pro ekonomy*,2007

Regresní analýza dvou proměnných

Průběh zjištěné těsnosti závislosti pomocí korelačního koeficientu blíže zkoumá regresní analýza za předpokladu vhodně zvolené regresní funkce. Pro tuto práci bude stěžejní základní přímková regrese, proto bude i více rozebrána. Níže je uveden základní tvar rovnice empirické regresní přímky:⁴

$$\hat{y} = \beta_0 + \beta_1 x$$

Rovnice 3 tvar regresní přímky

kde $\beta_1, \dots, \beta_n \dots$ jsou neznámé parametry,

$x_1, \dots, x_n \dots$ jsou hodnoty zjištěné funkce x

Odcchylkový zápis přímkové regresní funkce:

$$\hat{y} = \beta_0 + \beta_1 x + e_i$$

Rovnice 4 Tvar regresní přímky s předokládanou odchylkou

kde e_i je označováno jako chyba predikce tj. odhadu (tvz. rezidua)

Jestliže jsou splněny podmínky⁵ lineárního regresního modelu, lze začít s odhadem parametrů β_0 a β_1 . Při hledání hodnot parametrů rozlišujeme mezi teoretickou a empirickou regresní funkcí. Teoretická (hypotetická) regresní funkce je nepozorovatelná, tedy nezměřitelná. Funkce empirická (výběrová) je měřena na základě zjištěných údajů, přičemž ji lze označit za odhad teoretické regresní funkce. Ke správnému odhadu vybraných parametrů se používá metoda nejmenších čtverců, která musí splňovat podmínku minimálního součtu čtverců chyb, které představují odchylku mezi skutečnou

⁴ HINDLS, Richard. *Statistika pro ekonomy*, 2007

⁵ Podmínky lineárního regresního modelu jsou tyto:

1. Střední hodnota náhodné složky je nulová.
2. Rozptyl náhodné složky je konstantní.
3. Kovariance náhodné složky je nulová.
4. Normalita: Náhodné složky e_i mají pro $i = 1, 2, \dots, n$ normální rozdělení.
5. Regresní parametry β_i mohou nabývat libovolných hodnot.
6. Regresní model je lineární v parametrech.

hodnotou ležící na regresní přímce \hat{Y} a pozorovanou hodnotou y_i . Je tedy hledáno minimum funkce:⁶

$$S_R = \sum_{i=1}^n [y_i - \hat{Y}_i]^2 = \sum_{i=1}^n [y_i - f(x_i, \mathbf{b})]^2$$

Rovnice 5 Metoda nejmenších čtverců

kde $\hat{Y} = f(x_i, b)$ je odhad teoretické regresní funkce a

$e_i = (y_i - \hat{Y}_i)$ $i = 1, \dots, n$ to jsou takzvaná rezidua, která označujeme za odhad chyby e_i což je reziduální součet čtverců.⁷

Regresní koeficient

Regresní koeficient (přesněji výběrový regresní koeficient) neboli parametr β_1 plní funkci směrnice regresní přímky. Vyjadřuje změnu průměru závisle proměnné y při jednotkové změně nezávisle proměnné x . Regresní koeficient může nabývat kladných i záporných hodnot podle toho, zda je zkoumaná závislost přímá či nepřímá. Hovoříme-li o lineární nezávislosti je tento koeficient roven nule.

Koeficient determinace

Výběrová (empirická) funkce je považována za tím výstižnější, čím více je koeficient determinace blíž jedné. Výsledek koeficientu determinace leží v intervalu $(0; 1)$. Přesněji udává, kolik procent rozptylu vysvětlované proměnné je vysvětleno modelem a kolik zůstalo nevysvětleno. Následující vzorec slouží pro jeho výpočet:

$$R^2 = 1 - \frac{S_e}{S_t}$$

Rovnice 6 Koeficient determinace

kde S_e je reziduální a S_t celkový součet čtverců⁸

⁶ HINDLS, Richard. *Statistika pro ekonomy*, 2007

⁷ HINDLS, Richard. *Statistika pro ekonomy*, 2007

⁸ HINDLS, Richard. *Statistika pro ekonomy*, 2007

3. Teoretická východiska

V nadcházejících odstavcích budou objasněny hlavní termíny, jenž jsou stěžejní pro tuto práci, a proto je nutné jim porozumět.

3.1 Konkurenceschopnost

Důležitým pojmem bude konkurenceschopnost. Co tento pojem znamená? V obecném pojetí lze konkurenceschopnost charakterizovat dle mezinárodní organizace OECD, jež staví svou definici na hodnocení úrovně práce v závislosti na kapitálové vybavenosti a kvalifikaci lidských zdrojů:

„Konkurenceschopnost, je schopnost společnosti, odvětví, regionů, národů a národních celků vytvářet relativně vysoké úrovně příjmů z výrobních faktorů a jejich využití na udržitelné úrovni za současného vystavení mezinárodní konkurenci“⁹

V zásadě lze konkurenceschopnost chápat na dvou odlišných úrovních. V první řadě je definována konkurenceschopnost firem, což představuje mikroekonomickou úroveň. V druhém případě lze na konkurenceschopnost nahlížet z pohledu národů.

Konkurenceschopnost na mikroekonomické úrovni

Konkurenceschopnost na mikroekonomické úrovni bývá velice často chápána jako konkurenceschopnost firem. Obvykle se konkurenceschopná firma označuje za prosperující a schopnou soutěžit na trhu. Ovšem i zde panuje nejasnost, zda – li je každá firma, která profituje konkurenceschopná. Jaké je ono pomyslné měřítko konkurenceschopnosti? Autoři Cellini a Soci zmiňují ve svém díle tvrzení: *„Firma je konkurenceschopná, pokud dokáže plnit potřeby trhu. Jestliže nikoliv, odchází z byznysu“* toto tvrzení definuje konkurenceschopnost jako něco absolutně daného, avšak sami autoři tuto skutečnost vylučují a považují konkurenceschopnost firem za pojem zcela relativní.¹⁰

⁹Durand, M., J. Simon and C. Webb OECD's Indicators of International Trade and Competitiveness, 1992

¹⁰Cellini, R., Soci A., Pop Competitiveness, 2002

Při hodnocení konkurenceschopnosti firmy je třeba vzít v potaz aktuální situaci na trhu a ekonomické prostředí, ve kterém se společnost v danou chvíli nachází. Z toho vyplývá, že konkurenceschopná firma, je taková, která se flexibilně přizpůsobuje měnícímu se prostředí a pohotově reaguje na změny, které s sebou nese tržní prostředí. Díky své flexibilitě je schopna v mnohých případech vytvářet inovace, jimiž bude sama udávat nové trendy na trhu. Společnosti působící úspěšně na trhu v delším časovém horizontu si tak budují image, díky níž své postavení utužují a mohou si vybírat kvalitní lidský kapitál, lepší subdodavatele a zvyšovat svůj mark-up¹¹ na trzích produkce.¹²

Konkurenceschopnost na makroekonomické úrovni

Makroekonomickou konkurenceschopnost lze vymezit na úrovni jednotlivých států. Jedná se pojem, který se začal hojně používat až poslední době kdy svět spěje ke globalizaci a sdružování nadnárodních korporací. V posledních čtyřiceti letech bylo na makroekonomickou konkurenceschopnost nahlíženo z mnoha úhlů, s čímž souviselo také vydávání různých definic. Jedna z prvních definic byla zaměřena na export dané země, dle kterého měla být konkurenceschopnost měřena.

*„Můžeme říci, že se země stává více nebo méně konkurenceschopnou, jestliže se v důsledku vývoje cenově-nákladových faktorů vylepšila či pohoršila její schopnost prodávat na zahraničních a domácích trzích“.*¹³

Dalším významným pojetím mezinárodní konkurenceschopnosti je koncept agregátní neboli celkové konkurenceschopnosti, zde je hlavním ukazatelem pozitivní trajektorie makroekonomických ukazatelů. Michael Porter ve svém díle Konkurenční výhoda národů uvádí, že konkurenceschopnost národa závisí na výkonnosti vlastního průmyslu se inovovat a vylepšovat. Společnosti získají výhodu oproti nejlepším světovým

¹¹Mark-up – z anglického jazyka znamená marži, tedy rozdíl nákladů a prodejní ceny.

¹²Cellini, R., Soci A., Pop Competitiveness, 2002

¹³ Cellini, R., Soci A., Pop Competitiveness, 2002

konkurentům kvůli tlaku a výzvam. Výhody načerpávají ze silných domácích rivalů, agresivních dodavatelů z domova a náročných místních zákazníků.¹⁴

Koncept zaměřený na export a pohled agregátní nabídky se mohou na první pohled zdát odlišné, avšak ve skutečnosti jsou si velice blízko. V dnešním světě je ekonomika každého státu ovlivňována vnějším prostředím, tudíž na konkurenceschopnost působí jak faktory přicházející zvenčí, tak situace na domácím trhu a současný stav ekonomiky.¹⁵

V posledních několika desítkách let vznikají po celém světě nadnárodní instituce zabývající se konkurenceschopností jednotlivých zemí a vypracovávají doporučení, jak danou situaci vylepšit a implementovat ji do jednotlivých hospodářských politik.

Závěrem lze konstatovat, že konkurenceschopnost zemí je značně ovlivňována i úspěšností jednotlivých společností, které v daném státě operují. Mikroekonomická situace ovlivní zastřešující makroekonomickou a jdou spolu ruku v ruce.¹⁶

3.1.1 Konkurenční výhoda

Každá země disponuje určitými konkurenčními vlastnostmi, jež následně determinují její konkurenční výhodu oproti ostatním státům či regionům. Konkurenční výhoda se prosazuje ve specifických tržních situacích. Se změnami podmínek na trhu se konkurenční výhody mohou měnit a přelévat na jiné státy, s čímž také souvisí změna konkurenceschopnosti v dané situaci.

V praxi se můžeme setkat s rozlišováním komparativní a konkurenční výhody. Komparativní výhoda je známa již od dob ekonoma Davida Ricarda, který navrhl statický koncept komparativních výhod, jenž formuloval Heckscherovým-Ohlinovým teorémem¹⁷.

¹⁴ Cellini, R., Soci A., Pop Competitiveness, 2002

¹⁵ Porter, M. a kol. Competitiveness and Stages of economic development, 2002

¹⁶ Cellini, R., Soci A., Pop Competitiveness, 2002

¹⁷ Autory této teorie byly ve 30. letech švédští ekonomové Eli Heckscher a Bertil Ohlin. Je-li např. v jedné zemi dostatek půdy, produkuje zemědělské výrobky levněji než země s nedostatkem půdy. Tato situace vede k tomu, že pro danou zemi je výhodnější vyrábět a vyvázet zemědělské výrobky a dovážet např. průmyslové výrobky z jiné země.

Ten reflektuje rozdíly ve faktorovém vybavení států. Na druhé straně pojem konkurenční výhoda je chápán jako novodobé paradigma, které vychází z představy, že je možné určité konkurenční charakteristiky udržovat a dále vylepšovat. Důsledkem těchto charakteristik je potom samotná konkurenceschopnost, kterou lze vyjádřit progresivní dynamickou funkcí.¹⁸

3.2 Mezinárodní organizace a jejich indikátory konkurenceschopnosti

Vybrané světové organizace ekonomického charakteru se zabývají měřením konkurenceschopnosti jednotlivých zemí na základě mnoha kritérií. Každá organizace má vybudovanou vlastní metodiku měření.

3.2.1 WEF – Světové ekonomické fórum

Již od roku 1979 vydává švýcarská organizace Světové ekonomické fórum (WEF) každoročně zprávu o konkurenceschopnosti jednotlivých států s názvem Global Competitiveness Report (GCR). Poslední ročenka (Global Competitiveness Report 2014-2015) zahrnuje 144 zemí, u nichž byla konkurenceschopnost měřena dle zadaných kritérií. Kritéria pro měření konkurenceschopnosti bývají upravována dle aktuální vývojové situace tak, aby odpovídala trendům soudobé společnosti. Od roku 2005 je výsledkem mnohaletých snah této švýcarské instituce, o správné zhodnocení konkurenceschopnosti Globální index konkurenceschopnosti. Dle této společnosti je konkurenceschopnost chápána jako soubor politik a institucí, který je determinován mnoha faktory.¹⁹

GCI - Globální index konkurenceschopnosti - 12 pilířů

Analýza konkurenceschopnosti země se užívá hned vedle makroekonomické, neboť se zabývá i takovými oblastmi ekonomiky, které nelze vyjádřit kvantitativně. Pomocí hodnocení konkurenceschopnosti lze získat odlišný pohled na potenciál zkoumané ekonomiky. V současnosti se rozsáhlejším měřením konkurenceschopnosti zabývá světové ekonomické fórum.²⁰

¹⁸Kitson, Michael, Regional Competitiveness, 2004

¹⁹Schwab, Klaus, Global Competitiveness report 2014-2015

²⁰Schwab, Klaus, Global Competitiveness report 2014-2015

Světové ekonomické fórum využívá k výpočtu vícekritériální metody, které jsou založeny na užití tvrdých a měkkých dat. Měkká data jsou získávána z dotazníkového šetření vybraných respondentů. Naopak tvrdá data se nachází v národních statistikách. Klíčovým ukazatelem pro hodnocení konkurenceschopnosti je dle světového ekonomického fóra produktivita zkoumané národní ekonomiky. Tento indikátor ukazuje úroveň prosperity podporující růst příjmů obyvatelstva. Dále má vypovídací schopnost o míře návratnosti investic vložených do ekonomiky, která je klíčovým prvkem ekonomického růstu. Z tohoto vyplývá, že konkurenceschopná ekonomika zajišťuje dlouhodobý pozitivní růst. Tuto skutečnost dokazuje i profesor Michael E. Porter ve své studii z roku 2003, kde provedl regresní analýzu výše ekonomické úrovně obyvatel a konkurenceschopnosti podniků. Zjistil významnou závislost mezi těmito veličinami.²¹

Globální index konkurenceschopnosti je ve své podstatě vážený průměr mnoha složek, které jsou poskládány do 12 pilířů hospodářské konkurenceschopnosti. Do roku 2005 byl rozdělen do dvou indexů, kdy jeden měřil makroekonomické ukazatele a druhý faktory mikroekonomické. V dalších letech byl sloučen pouze do jednoho, který obsáhne faktory makro, mikro i mezoekonomické.²²

Ve zprávě o globální konkurenceschopnosti 2014-2015, vydané světovým ekonomickým fórem je definováno právě těchto 12 pilířů konkurenceschopnosti, které lze rozdělit do tří hlavních skupin, dle fáze rozvoje ekonomiky země:

²¹Porter, Michael E. Competitiveness of Russian Federation, 2003

²²Hlavním autorem teorie „mezoekonomie“ je Stuart Holland. Jeho teorie vychází z předpokladu, že se z významných velkých společností vytváří v rámci ekonomiky speciální sektor tzv. mezoekonomika, jež způsobuje rozdíly v distribuci moci. Tvrdí, že 2 % velkých firem, tvoří přes 50 % produkce, čímž mohou vytvářet monopoly či oligopoly.

Tabulka 1: 12 pilířů konkurenceschopnosti

Základní požadavky	Výkonnostní podpora	Inovace
1. Infrastruktura	5. Technologická připravenost	11. Inovace
2. Instituce	6. Sofistikovanost finančního trhu	12. Obchodní sofistikovanost
3. Makroekonomická stabilita	7. Efektivita trhu práce	
4. Zdraví a základní vzdělání	8. Efektivita trhu zboží	
	9. Vyšší vzdělání	
	10. Velikost trhu	

Ekonomika řízená faktory

Ekonomika řízená investicemi

Ekonomika řízená inovacemi

Zdroj: GRC(2014-2015), vlastní zpracování

Tyto tři skupiny, do kterých se pilíře dělí, symbolizují pomyslné subindexy, podle toho v jaké fázi vývoje se ekonomika pro určení konkurenceschopnosti nachází. V prvním subindexu je ekonomika řízena výrobními faktory, tedy snadným přístupem k jejich získání. Udržení konkurenceschopnosti v těchto podmínkách závisí na správně fungujících veřejných institucích s eliminací korupce, dobře rozvinuté infrastruktury, na nastaveném stabilním makroekonomickém rámci a na vzdělané a zdravé pracovní síle.²³

²³ Schwab, Klaus, Global Competitiveness report 2014-2015

Dále se ekonomika přelévá do stadia, kdy je hnaná efektivitou, rozvíjejí se zde nové výrobní procesy, zvyšují se mzdy pracovníků i kvalita produkováných výrobků. Konkurenceschopnost je v tomto stadiu určována především dobrou úrovní odborné přípravy, vysokoškolským vzděláním, efektivně fungujícím trhem zboží, správně nastaveným trhem práce, fungováním finančního trhu, velikostí zahraničního a domácího trhu a zvláště schopnost využít potenciál moderních technologií.²⁴

V poslední fázi je již ekonomika řízena inovacemi. Je zde vyšší životní úroveň zajištěna vyššími mzdami a země je schopna si ji udržovat. Dále je také schopna obstát v mezinárodním konkurenčním boji pomocí jedinečných výrobků.

Váhy jednotlivých subindexů jsou rozprostřeny rovnoměrně. Konkrétní intervaly zobrazuje tabulka níže.

Tabulka 2: Váhy subindexů dle fáze ekonomického vývoje

Subindex	Fáze 1: ekonomika tažená výrobními faktory	Přechod k 2. Fázi	Fáze 2: ekonomika tažená efektivitou	Přechod k 3. fázi	Fáze 3.: ekonomika tažená inovacemi
HDP na obyvatele (USD)	<2,000	2,000–2,999	3,000–8,999	9,000–17,000	>17,000
Základní požadavky	60%	40–60%	40%	20–40%	20%
Výkonnostní podpora	35%	35–50%	50%	50%	50%
Inovace a sofistikovanost	5%	5–10%	10%	10–30%	30%

Zdroj: GRC (2014-2015), vlastní zpracování

Dělení zemí podle fáze ekonomického rozvoje je prováděno na základě dvou kritérií, z nichž první je úroveň HDP na obyvatele. Druhé kritérium stanovuje, do jaké míry je vývoj země určován výrobními faktory.²⁵

²⁴ Schwab, Klaus, Global Competitiveness report 2014-2015

²⁵ Schwab, Klaus, Global Competitiveness report 2014-2015

3.2.2 IMD – Mezinárodní institut pro rozvoj managementu

Mezinárodní institut pro rozvoj managementu (International Institute for Management Development, IMD) vydává stejně jako WEF každoročně zprávu o konkurenceschopnosti jednotlivých zemí World Competitiveness Yearbook (WCY). Publikace je vydávána v rámci centra zaměřeného na konkurenceschopnost zemí, které IMD zastřešuje World Competitiveness Center od roku 1989.²⁶

Tato zpráva hodnotí 61 národních a regionálních ekonomik, které zastřešuje WCY. Metodologie měření, kterou organizace používá, je založena na použití více než 300 kritérií. Tyto znaky, ovlivňující konkurenceschopnost, jsou rozděleny do čtyř primárních skupin: ekonomická výkonnost, vládní efektivita, efektivita firem a infrastruktura. Tyto skupiny jsou dále členěny do 5 dílčích skupin.²⁷

Předmětem hodnocení jsou jak měkká data, tedy vyjádřená kvalitativně (asi 1/3), ta jsou získávána např.: z dotazníkového šetření, tak i data tvrdá, vyjádřená kvantitativně (asi 2/3). Tato data jsou získávána z relevantních statistik mezinárodních organizací a jejich účelem je především analýza a hodnocení schopnosti národů vytvářet a nadále uchovávat prostředí podporující konkurenceschopnost podniků dané země. Nakonec se agregují výsledky 20 dílčích faktorů, které činí celkovou konsolidaci, což vede k určení celkového pořadí v Ročence světové konkurenceschopnosti.²⁸

3.2.3 OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OECD definuje konkurenceschopnost jako výkonnost země produkovat zboží a služby, jež ve volných a spravedlivých podmínkách trhu obstojí na globálních trzích, a přitom zvyšovat nebo udržet reálné příjmy obyvatelstva. Instituce OECD pravidelně přináší ukazatele relativní konkurenceschopnosti zemí. Analýza je založena na bázi vývoje exportních cen, jednotkových pracovních nákladů, indexu spotřebitelských cen a reálného efektivního směnného kurzu. Měření konkurenceschopnosti dle OECD se rozděluje do čtyř

²⁶IMD, World Competitiveness, 2015

²⁷IMD, World Competitiveness, 2015

²⁸IMD, World Competitiveness, 2015

oblastí. Soustřeďuje se na importní a exportní konkurenceschopnost, na celkovou konkurenceschopnost a na konkurenceschopnost v rámci INTERLINK modelu.²⁹

Importní konkurenceschopnost se určuje jako rozdíl ceny výrobce na trhu k (P_k) a ceny importní (PM_k), tedy jako $P_k - PM_k$. Přibližným odhadem importní ceny na trhu k , je konkurenční cena (PCM_k , vážený průměr bilaterálních exportních cen)³⁰:

$$PCM_k = \sum m_{ik} \times PX_{ik}$$

Rovnice 7 Výpočet importní konkurenceschopnosti

kde PX_{ik} představuje cenu exportů i -té země do země k a m_{ik} je podíl konkurenta i na celkových importech do země k . Nachází se však dvě příčiny, proč PCM_k a PM_k nejsou totožné. První příčinou jsou existující statistické rozdíly v měření cen u exportních a importních zemí. Druhým důvodem je potom fakt, že průměrná exportní cena je na různých trzích pouze přibližným odhadem bilaterálních exportních cen, jelikož existuje diskriminace exportérů na těchto trzích.

Exportní konkurenceschopnost lze vypočítat rozdílem mezi exportní cenou i -té země (PX_i) a cenou jejích konkurentů (PCX_i), tedy vztahem $PX_i - PCX_i$. Cena konkurentů země i na všech trzích se pak vypočítá agregací cen konkurentů na každém trhu v závislosti na vývozu³¹:

$$PCX_i = \sum_{k \neq i} x_{ik} \times PCX_{ik}$$

Rovnice 8 výpočet exportní konkurenceschopnosti

²⁹Durand, M., J. Simon and C. Webb OECD's Indicators of International Trade and Competitiveness, 1992

³⁰Durand, M., J. Simon and C. Webb OECD's Indicators of International Trade and Competitiveness, 1992

³¹Durand, M., J. Simon and C. Webb OECD's Indicators of International Trade and Competitiveness, 1992

kde x_{ik} je podíl exportů i -té země na trhu k na jejích celkových exportech a PCX_{ik} je konkurenční cena na trhu k .

Ta je určena následujícím vztahem³²:

$$PCX_{ik} = \frac{s_{kk}}{1 - s_{ik}} \times P_k + \sum_{l \neq i, k} \frac{s_{lk}}{1 - s_{ik}} \times PX_l$$

Rovnice 9 Konkurenční cena na vybraném trhu

kde P_k je výrobní cena na trhu k , PX_l je exportní cena země l , s_{ik} je podíl importů země l na trh k na celkové nabídce (import + produkce) v zemi k , s_{kk} je podíl produkce na celkové nabídce v zemi k $\frac{s_{lk}}{1 - s_{ik}}$ je podíl importů ze země l na celkové nabídce na trhu k mimo importů ze země i .

Celkovou pozici země, což znamená její místo, jak na domácím trhu, tak i na trzích exportních, určuje ukazatel celkové konkurenceschopnosti. Tento indikátor lze vypočítat jako vážený průměr exportní a importní konkurenceschopnosti s vahami $(1 - t_{ii})$ a $t_{ii}(1 - s_{ii})$, kde t_{ii} je podíl domácí poptávky na celkové poptávce země i . Nevýhodou ukazatele je jeho implicitní předpoklad týkající se schopnosti domácí produkce soutěžit s importy na všech trzích.³³

3.3 Obchodní partneři Ruské federace

Existuje mnoho způsobů, jak podporovat a kontrolovat zahraniční obchod. Nejčastěji se lze setkat se smlouvami mezi vybranými vládami, ať už oboustranné či mnohostranné, které mohou vést až k vzájemné ekonomické integraci. Rusko je členem

³²Durand, M., J. Simon and C. Webb OECD's Indicators of International Trade and Competitiveness, 1992

³³Durand, M., J. Simon and C. Webb OECD's Indicators of International Trade and Competitiveness, 1992

mnoha významných nadnárodních organizací jakými jsou WTO, OSN, NATO, MMF, ale také organizací významných na místní úrovni jako jsou BRICS, APEC, EAHU aj. Mezi nejvýznamnější obchodní partnery lze zařadit Čínu, USA a Evropskou unii.

3.3.1 WTO – Světová obchodní organizace

Obecné úsilí o doplnění a přeměnu Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT) bylo završeno podepsáním Dohody a zřízením Světové obchodní organizace (WTO) v Marakeši dne 15. dubna 1994. WTO byla založena 1. 1. 1995, čímž byly zároveň přijaty výsledky tzv. Uruguayského kola mnohostranných obchodních jednání (19 dohod, 24 rozhodnutí, 8 ujednání a 3 deklarace), tvořící náplň činnosti WTO.³⁴

Touto dobou je Světová obchodní organizace shledávána nejdůležitější organizací pro zahraniční obchod sdružující 162 členských států. Existuje asi 60 dohod, jež tvoří závazné předpisy pro všechny členy WTO, které pokrývají spolupráci v mnoha oblastech obchodu. Tyto dohody jsou doplněny tzv. listinami koncesí, jež obsahují závazné podmínky pro vstup na trh každého člena WTO. Dále byly sjednány vícestranné dohody WTO, které upravují obchod s civilními letadly či vládními zakázkami, jejich uzavření je dobrovolné.³⁵

Rusko ve Světové obchodní organizaci

Ruská federace se snažila být členem WTO již od roku 1993, ale toto snažení bylo naplněno až po 18 letech, kdy 10. července 2012 Duma (parlament Ruské federace) ratifikovala Protokol o přistoupení Ruské federace a o měsíc později se stala právoplatným členem organizace. Vstupem do WTO akceptuje Rusko mnoho dohod týkajících se zahraničního obchodu, možných bariér, ale také podpory vybraných sektorů národního hospodářství.³⁶

Vstupem do WTO se Rusko zavázalo k dodržování určitých pravidel. Obecně je lze rozdělit do tří kategorií, a to na obecná, legislativní a specifická celní či technická opatření. Tato závazná pravidla přijatá Ruskem musela být také implementována do národního

³⁴ WTO, Who we are, 2016

³⁵ WTO, Who we are, 2016

³⁶ International Trade Centre, Russia's accession to the WTO, 2012

hospodářství. Ruská federace se v Protokolu hlásí k závazku transparentnosti, tedy snahy být předvídatelnou v investičních otázkách a otevírat svůj trh v zájmu liberalizace obchodních vztahů. Mnoho závazků však Rusko oddalovalo nebo hledalo cesty, jak jejich implementaci oddálit, což je způsobeno zřejmě přesvědčením ruského vedení země, které nevěří v přínos otevřeného trhu.³⁷

Implementace závazků legislativního rámce probíhala již v předstupním období. Tyto závazky se týkaly především zpřístupnění sektoru služeb pro zahraniční společnosti, snížení až odstranění státních subvencí do zemědělství a průmyslu, eliminování restrikcí na dovoz a úplné opuštění do byrokratických technik spojených se sjednocováním technických a sanitárních norem.

Rusko uzavřelo celkem 30 bilaterálních dohod v rámci přístupových jednání o vstupu na trh služeb a 57 smluv o přístupu na trh zboží. Průměrná cílovaná hranice pro clo by měla být 7,8 % oproti bývalým 10 % před vstupem do WTO.³⁸

3.3.2 EU – Evropská unie

Základy této integrace se rozvinuly pro druhé světové válce. Jejich zpečetěním se staly Římské smlouvy z roku 1957 s dobou platnosti na neurčito. Zakládajících zemí bylo šest: Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo a Nizozemsko. Hlavní myšlenky se týkaly vytvoření vlastních zdrojů, posílení rozpočtových pravomocí parlamentu, přímých všeobecných voleb a vytvoření Evropského měnového systému. V roce 1986 byly snahy o prohloubení integrace stvrzeny tzv. Jednotným evropským aktem³⁹, který významně upravoval původní Římské smlouvy. Tou dobou se již Unie rozrůstala o další členy.⁴⁰

³⁷ International Trade Centre, Russia's accession to th WTO, 2012

³⁸ International Trade Centre, Russia's accession to th WTO, 2012

³⁹ Hlavní ustanovení Jednotného evropského aktu:

1. Rozšíření pravomocí Unie
2. Zlepšení rozhodovací schopnosti rady ministrů
3. Posílení úlohy Evropskéh parlamentu

⁴⁰ Evropská unie, About EU, 2015

O 7 let později vznikla Evropská unie. Podepsáním Maastrichtské smlouvy dne 7. února 1992 vznikla Unie založená na třech základních pilířích: Evropské společenství, Společná zahraniční a bezpečnostní politika a Spolupráce v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí. Evropská unie je tedy unií politickou a ekonomickou, kterou v současnosti tvoří 28 členských států.⁴¹

Rusko a Evropská unie

Právní základ pro vztah Ruské federace a Evropské unie tvoří dohoda o partnerství a spolupráci z roku 1997. Nejprve byla uzavřena na 10 let, avšak od té doby se stále automaticky prodlužuje. Hlavním cílem Dohody o partnerství je snaha o předvídatelnost na poli zahraničních investic, mezinárodního obchodu a stabilitu. Rusko evropské vztahy jsou dále upravovány hlavou smlouvy o Evropské unii: “Vnější činnost”, články 206-207 (obchod) a články 216-219 (mezinárodní dohody) Smlouvy o fungování Evropské unie. Po vstupu Ruska do WTO jsou některé bilatelární dohody usazeny do multilaterálních smluv GATT.⁴²

Až do roku 2014, kdy nastal rusko-ukrajinský konflikt a nezákonná anexe Krymu ze strany Ruska, bylo Rusko považováno za “strategického partnera” EU, přičemž se tento vztah odrážel v mnoha oblastech spolupráce, včetně obchodu, energetiky a boji proti terorismu. Státy Evropské unie jsou pro Rusku významným odbytištěm plynu. Po vypuknutí krize na Ukrajině však EU významně přehodnotila své bilaterální vztahy. V současné době tedy panuje mezi těmito mocnostmi dvojité vztah, kdy na jedné straně Evropa uděluje postupné sankce a straně druhé se snaží o řešení mezinárodního konfliktu.⁴³

Opatření Evropské unie vůči Rusku vstoupila v platnost 31. července 2014, kdy bylo publikováno nařízení Rady EU č. 833/2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině, které bylo v září 2014 ještě rozšířeno. Tímto nařízením se zakazuje prodávat, dodávat a převádět nebo vyvážet zboží

⁴¹ Evropská unie, About EU, 2015

⁴² Fayos, F., Vnější vztahy EU, 2015

⁴³ Fayos, F., Vnější vztahy EU, 2015

a technologie vojenského charakteru právníckým či fyzickým osobám v Rusku. Čímž byl eliminován vývoz vybraného zboží do Ruska, a tím i úplný zákaz obchodování s některými společnostmi. Další podobou sankcí je zákaz cestování na území Evropské unie určitým ruským hodnostářům.⁴⁴

Rusko však na sankce uvalené Evropskou unií ihned zareagovalo udělením embarga na dovoz potravin ze zemí Evropské unie. Jedná se především o maso, mléčné výrobky, ovoce, zeleninu. Tato opatření mají vliv i na české exportéry.⁴⁵

3.3.3 Obchodní vztahy mezi USA a Ruskem

I obchodní vztahy mezi USA a Ruskem byly v roce 2014 ovlivněny situací na Ukrajině, tím, že bylo přehodnoceno mnoho bilaterálních smluv a reagovaly podobně jako Evropská unie uvalením sankcí. USA pozastavilo mezivládní hospodářskou spolupráci na mnoha frontách, včetně oboustranných obchodů a investiční pracovní skupiny, která se snažila rozšířit ekonomické a obchodní vztahy.⁴⁶

I přes takto nastavené parametry však mohou americké společnosti i nadále vyvážet zboží a služby do Ruska a pokračovat tak, ve spolupráci se svými obchodními partnery. Díky obrovské mase rozsáhlých přírodních zdrojů a více než 142 miliony spotřebitelů Rusko stále zůstává zajímavým a slibným trhem pro americké exportéry.⁴⁷

Z hlediska obchodu se zbožím, bylo Rusko 29. největším exportním trhem a 20. největším vývozcem do USA. Pro americké obchodníky je také významné snížení sazby cel, které Rusko zavedlo po vstupu do WTO. Od 1. ledna 2015 také existuje možnost pro zahraniční firmy, které chtějí v Rusku expandovat, zjednodušený system pracovních víz. Pro americké podnikatele jsou největšími příležitostmi shledány obory zemědělské techniky, letecké techniky, stavebnictví a stavební zařízení, kosmetika a parfumerie, lékařské vybavení, zařízení pro těžbu a jiné, tudíž USA stále shledává v Rusku potenciál

⁴⁴ Ministerstvo financí ČR, Sankce EU ve vztahu k Rusku, 2015

⁴⁵ Ministerstvo financí ČR, Sankce EU ve vztahu k Rusku, 2015

⁴⁶ U.S. Commercial Service, Doing business in Russia, 2015

⁴⁷ U.S. Commercial Service, Doing business in Russia, 2015

pro nové obchodní záměry a možnost zaplnění dovozem do Ruska, některé jeho mezery na trhu.⁴⁸

3.3.4 Obchodní vztahy mezi Ruskem a Čínou

Ekonomicko-obchodní vztahy mezi Čínou a Ruskem se formují již po mnohá desetiletí. Hovoříme-li však o ekonomických vazbách mezi těmito zeměmi, je třeba je rozdělit na dvě pomyslné části. První částí je samotný mezinárodní obchod a druhou částí, která je pro potřeby této práce významnější, je prodej nerostných surovin, zvláště pak plynu a ropy z Ruska do Číny. Již v roce 2006 podepsal prezident Vladimir Putin dohodu o spolupráci v oblasti ropy, zemního plynu, jaderné a elektrické energie. Později v roce 2009 byla podepsána mezi Ruskem a Čínou dohoda o prodeji ropy v hodnotě 25 miliard dolarů.⁴⁹

Pro Čínu je Rusko přirozeným partnerem v oblasti energetiky, protože díky čínské rozsáhlé se ekonomice, je rozhodující, že ruské hranice skýtající obrovská naleziště nerostných surovin, leží mnohem blíže Číně, než například naleziště na Blízkém východě.

V roce 2014, kdy Rusko procházelo hospodářskou krizí, uzavřelo výhodnou dohodu s Čínou o dodávkách zemního plynu na dobu 30 let v celkové hodnotě 400 mld. amerických dolarů. Díky tomu našel Vladimir Putin i jiná odbytiště než Evropskou unii, která se od ukrajinské krize snaží eliminovat svou závislost na surovinách z Ruska.⁵⁰

3.3.5 BRICS

Zkratka BRIC (Brazílie, Rusko, Indie, Čína) byla prvně užitá ve studii společnosti Goldman Sachs, pro čtyři země, které do roku 2050, předčí svým postavením ve světové ekonomice mnohé země G-7. Doposud jsou tyto země zařazovány do skupiny rozvojových ekonomik či periferních oblastí světové ekonomiky.⁵¹ V roce 2010 se k tomu hospodářskému uskupení zařadila i Jihoafrická republika, spolek je od roku 2010 označován BRICS.

⁴⁸ U.S. Commercial Service, Doing business in Russia, 2015

⁴⁹ Heranová, M, Prohlubování vojenské spolupráce Ruska, Číny a Íránu, 2015

⁵⁰ Heranová, M, Prohlubování vojenské spolupráce Ruska, Číny a Íránu, 2015

⁵¹ Cihelková, E., Světová ekonomika – regiony a integrace, 2002

Ač jsou světové ekonomiky tohoto společenství označovány za rozvojové, jejich celosvětový význam stále narůstá na pozadí jejich dynamicky rostoucích ekonomik. Mohou tedy představovat velkou hospodářskou sílu. Jako celek vykazují země poměrně nízkou zadluženost, dále také nízké procento nezaměstnanosti. A pyšní se dobrou zásobou energetických zdrojů. V posledních několika letech není však růst tolik expanzivní, a proto mohou některé země vykazovat znaky recese. I přes tento fakt, však disponují velmi inovativními technologiemi. Podpora zemí BRICS by mohla Rusku pomoci při nastalé ekonomické krizic spojené s intervencí na Ukrajině.⁵²

BRICS zahrnuje dvě pětiny světové populace a pětinu výkonu světové ekonomiky. Na ufském summitu, jenž proběhl v létě 2015, země projednávaly možnost vzniku nové rozvojové banky zemí BRICS a také společného rezervního fondu. Obchod Ruska se zeměmi BRICS je však prozatím na objemově nižší úrovni než obchod s EU.⁵³

3.3.6 Euroasijská hospodářská unie (EAEU)

Euroasijská integrace oficiálně existuje od 1. 1. 2015. Toto hospodářské uskupení sdružuje státy Bělorusko, Kazachstán, Arméni a Rusko. Brzy se však chystají připojit i další státy. Současný prezident Vladimir Putin by rád tímto projektem sdružil bývalé postsovětské republiky a zároveň přizval i nové členy jakými mohou být Turecko či Vietnam.⁵⁴

Pakt předpokládá celní unii, jejíž fungování je nastaveno již od roku 2010, volný pohyb pracovních sil, kapitálu, zboží a služeb, a dále také rozvoje ústředních hospodářských sektorů. Sjednocený euroasijský trh, jež disponuje více než 170 miliony obyvatel, by se měl stát po Evropské unii, Spojených státech a Číně dalším centrem světové ekonomiky, alespoň tak míní zakladatelé spolku. Celkový HDP těchto čtyř ekonomik činí více než čtyři biliony dolarů.⁵⁵

⁵² ROSSTAT, BRICS Joint Statistical Publication, 2015

⁵³ ROSSTAT, BRICS Joint Statistical Publication, 2015

⁵⁴ Eurasian Economic Union, About the Union, 2015

⁵⁵ Eurasian Economic Union, About the Union, 2015

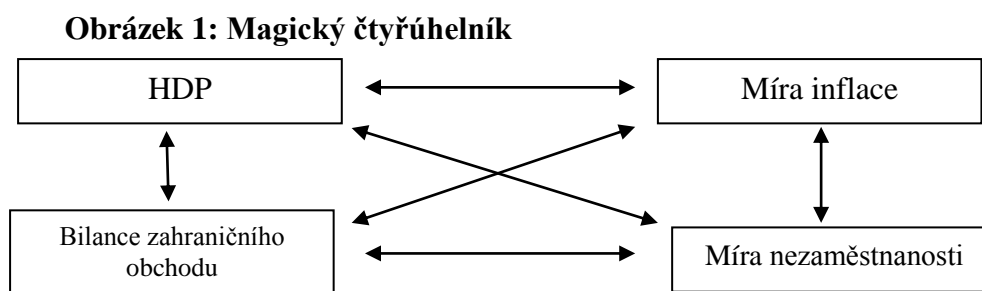
3.4 Makroekonomické ukazatele

Základním nástrojem makroekonomické analýzy je systém národních účtů SNA 1993, na jehož vytvoření se podílela Komise evropských společenství, pod kterou spadá statistický úřad Eurostat⁵⁶, orgány OSN, Mezinárodní měnový fond, OEDC, Světová obchodní banka a národní statistické orgány. V roce 2008 byl však tento systém revitalizován kvůli rostoucímu významu globalizace a internacionalizace ekonomiky na standard SNA 2008.⁵⁷

Národní účty představují nadnárodně sjednaný systém, jenž komplexně vyjadřuje v integrované a konzistentní formě probíhající ekonomické děje, zejména důchody vytvořené v procesu výroby. V praxi se proto běžně setkáváme s mezinárodním srovnáváním vývoje základních makroekonomických agregátů nebo strukturálních charakteristik.⁵⁸

Základní makroekonomické agregáty

Pro zhodnocení národního hospodářství se užívá základních makroekonomických agregátů, které spolu velmi úzce souvisí a nelze je v praxi oddělovat. Základní vztah mezi nimi ukazuje tzv. Magický čtyřúhelník:

Zdroj: Švarcová, 2008, vlastní zpracování

⁵⁶Eurostat – pro země, jež jsou členy Evropské unie byl vytvořen evropský systém integrovaných účtů ESA 1995, jež je plně kompatibilní s SNA 1993

⁵⁷Český statistický úřad, 2014

⁵⁸Český statistický úřad, 2014

3.4.1 HDP – hrubý domácí produkt

Pod pojmem hrubý domácí produkt nacházíme množství statků a služeb, které ekonomika státu vyprodukovala výrobními faktory působícími na území státu za určité období - obvykle jednoho roku, vyjádřené v penězích.

Základní dva způsoby měření HDP jsou HDP nominální, vyjádřené v aktuálních cenách a HDP reálné měřené ve stálých cenách, což jsou ceny zvoleného roku. Důležitým pohledem na problematiku celkového produktu je vyjádření skutečného či potenciálního HDP. Potenciálním HDP rozumíme HDP, kterého by ekonomika dosáhla, kdyby využila všech svých výrobních zdrojů, dostala by se tedy na hranici svých produkčních možností. Skutečný HDP je ten, který se v daném období skutečně naměří pomocí některé z metod výpočtů. Obvykle se skutečně naměřené HDP významněji liší od potenciálu dané země.⁵⁹

Metody měření HDP

Pro vypočtení HDP v kýženém období lze využít tří metod produkční metoda, výdajová metoda a důchodová metoda.

Produkční metodou se vypočítá hrubý domácí produkt jako součet hrubé přidané hodnoty jednotlivých sektorů a čistých daní na tyto produkty⁶⁰:

$$HDP = \text{produkce} - \text{mezispotřeba} + \text{daně z produktů} - \text{dotace na tyto produkty}$$

Rovnice 10 výpočet HDP produkční metoda

Výdajová metoda je součet výdajů na konečnou spotřebu⁶¹:

$$HDP = C + I + G + NX$$

Rovnice 11 výpočet HDP výdajová metoda

C...spotřební výdaje domácností

I...hrubé soukromé investiční výdaje

⁵⁹Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

⁶⁰ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

⁶¹ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

G...vládní výdaje
NX...export-import

Důchodová metoda, jíž se vypočítá HDP jako součet primární příjmů na národní hospodářství celkem⁶²:

$$HDP = w + r + i + \pi + a + T$$

Rovnice 12 výpočet HDP důchodová metoda

w...mzdy a platy
r...renty
i...úroky
 π ...zisky
a...odpisy
T...nepřímé daně - subvence

3.4.2 Inlace

Inlace je pojem, který označuje růst všeobecné cenové hladiny. Jedná se o projev ekonomické nerovnováhy, jehož součástí je i růst množství peněz v ekonomice, což vede k poklesu kupní síly. Měření probíhá pomocí indexu spotřebitelských cen CPI nebo jiného srovnatelného ukazatele např. index cen výrobců či implicitní cenový deflátor. Kvantitativním vyjádřením je tvz.: míra inflace tj. změna cenového indexu v procentech oproti minulému období. Opakem inflace je deflace, což značí snížení cenové hladiny.⁶³

Index spotřebitelských cen CPI reflektuje změny cen zboží a služeb, jež domácnosti nakupují. Toto potravinářské i nepotravinářské zboží a služby jsou dle zvyklostí obyvatelstva dané země vkládány do spotřebního koše. CPI měří náklady právě na zakoupení celého spotřebního koše a následně porovnává jeho aktuální cenu s cenami v základním roce⁶⁴.

⁶² Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

⁶³ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

⁶⁴ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

$$CPI = \frac{(q_0, p_1)}{(q_0, p_0)}$$

Rovnice 13 Výpočet indexu spotřebitelských cen

Uvedený vzorec je znám jako Laspeyersův cenový index, kde (q,p) symbolizuje skalární součin vektorů q a p se souřadnicemi $q_i p_i$ $i = 1, 2, \dots, n$, tj. $(q, p) = \sum_i q_i p_i$

q_0 a p_0 ... množství a cena v základním období

q_1 a p_1 ... množství a cena v běžném období

3.4.3 Nezaměstnanost

Dalším ukazatelem výkonnosti národní ekonomiky je nezaměstnanost. Nezaměstnané lze dle Eurostatu charakterizovat jako osoby starší patnácti let bez maximální věkové hranice, které ve sledovaném období splňují daná kritéria. Ostatní jsou považováni za ekonomicky neaktivní.⁶⁵

Míra nezaměstnanosti se vyjadřuje jako poměr nezaměstnaných osob U k pracovním silám L . Pracovní síly jsou tvořeny zaměstnanými osobami E a osobami nezaměstnanými, které však práci aktivně hledají. Míra nezaměstnanosti⁶⁶:

$$u = \frac{U}{E + U} = \frac{U}{L}$$

Rovnice 14 výpočet míra nezaměstnanosti

Typy nezaměstnanosti - Okunův zákon

Nezaměstnanost se obvykle rozděluje na frikční, strukturální, cyklickou a sezónní.

Frikční nezaměstnanost je součástí přirozené míry nezaměstnanosti. Vzniká v důsledku nepřetržitého pohybu pracovních sil - někteří lidé práci opouštějí a jiní hledají. Mezi ukončením pracovního poměru a nalezením nového místa vzniká časový nesoulad.

⁶⁵ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

⁶⁶ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

Strukturální nezaměstnanost existuje, jestliže se v dané zemi vyskytuje rozpor mezi nabízenými pracovními pozicemi a kvalifikačními požadavky uchazečů. Může být také důsledkem expanze určitého odvětví na úkor odvětví jiného, tudíž neexistuje dostatek kvalifikovaných sil. Tento druh nezaměstnanosti je také složkou přirozené míry nezaměstnanosti.⁶⁷

Cyklická nezaměstnanost je spojována s periodickými fluktuacemi ekonomiky. To znamená, že vyjadřuje rozdíl mezi skutečnou a přirozenou mírou nezaměstnanosti tj. mezi skutečným a potenciálním produktem. Velikost cyklické nezaměstnanosti se označuje jako Okunův zákon. Tento zákon, pojmenovaný dle amerického ekonomy Arthura M. Okuna, zachycuje negativní vztah mezi koeficientem poměru produktu a mírou nezaměstnanosti. Dle tohoto zákona vyvolá pokles reálného produktu o 2-3 % pod hladinu potenciálního produktu zvýšení míry nezaměstnanosti o 1%. Lze jej zapsat následujícím vztahem⁶⁸:

$$u = u^* - \phi \hat{Y}$$

Rovnice 15 Okunův zákon

u ...skutečná míra nezaměstnanosti

u^* ...přirozená míra nezaměstnanosti

\hat{Y} ...relativní odchylka Y od potenciálního produktu Y^*

ϕ ...koeficient

Phillipsova křivka a přirozená míra nezaměstnanosti

Původní mzdová Phillipsova křivka dokazuje vzájemný inverzní vztah mezi mírou nezaměstnanosti a mírou růstu peněžních mzdových sazeb. Tento fakt byl zjištěn v roce 1958 novozélandským ekonomem W. A. Phillipsem.

V šedesátých letech byla tato teorie rozšířena o přirozenou míru nezaměstnanosti, pro kterou je Phillipsova křivka nulová, což značí, že je-li nezaměstnanost pod přirozenou mírou, nominální mzdová sazba bude (pravděpodobně) dále růst a bude-li míra

⁶⁷Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

⁶⁸ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

nezaměstnanosti na přirozenou mírou, nominální mzdová sazba klesne. Tuto rozšířenou křivku lze formálně zapsat jako⁶⁹:

$$\pi(W) = -\varepsilon(u - u^*)$$

Rovnice 16 Rozšířená Phillipsova křivka

ε ...koeficient citlivosti změny nominálních mezd k relativní změně skutečné míry zaměstnanosti

u^* ...přirozená míra nezaměstnanosti⁷⁰

3.4.4 Měnový kurz

Měnový kurz je možné charakterizovat jako cenu jedné měnové jednotky vybrané země vyjádřenou v měnové jednotce jiné země.⁷¹ Alternativní definicí pro měnový kurz je pojetí tzv. měnového páru, což je numerická proměnná, která vyjadřuje kvantitativní vztah dvou různých měn.⁷²

Měnový kurz patří k nejvýznamnějším makroekonomickým veličinám, neboť zabezpečuje spojení domácí ekonomiky s vnějším okolím. Vývoj domácí měny (pokles či růst síly) vůči zahraničním měnám má přímý vliv na hospodaření státu, jednotlivých právnických i fyzických osob, a v neposlední řadě i na rozhodování koncových spotřebitelů. Pomocí měnových kurzů mohou ekonomové provádět komparace jednotlivých domácích makroekonomických veličin se zahraničními a na základě výsledků rozhodovat o měnové a fiskální politice.

Systémy měnového kurzu

V současné době rozlišujeme dva základní systémy měnových kurzů - pevný a pohyblivý (floating).

⁶⁹ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

⁷⁰ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

⁷¹ Durčáková, Jaroslava Mezinárodní finance 2007

⁷² Taušer, Josef, Měnový kurz v mezinárodním podnikání 2007

Pevný měnový kurz funguje jako stálý systém podpory cen. Subjekt, který cenu zafixuje, musí nasytit přebytečnou poptávku či odčerpat nadbytečnou nabídku. Centrální banka musí držet určitou zásobu zahraniční měny, jíž může v případě protřeby směniti za domácí měnu, čímž udržuje stávající směnný kurz beze změny. Centrální banka intervnuje na měnovém trhu, tedy prodává či nakupuje zahraniční měnu. Většina zemí fixovala své měny v období od konce druhé světové války až do rozpadu Breton-woodského systému⁷³, poté přešly na systém pohyblivých měnových kurzů.⁷⁴

Floating (systém pružných měnových kurzů) se vyznačuje tím, že centrální banka neintervnuje a nechává směnný kurz volně plout, tak aby sám svým přizpůsobováním vyrovnával nabídku a poptávku po zahraniční měně. Floating však lze rozdělit na čistý, který je zcela bez zásahů centrální banky, a floating řízený. Řízený floating využívá většina vyspělých zemí, kdy je charakteristickým znakem částečný zásah centrální banky, která do jisté míry zasahuje nákupem a prodejem zahraničních měn, čímž ovlivňuje své měnové kurzy.⁷⁵

Nominální a reálný měnový kurz

Nominální měnový kurz vystihuje množství jednotek domácí měny, které je třeba vynaložit k získání jednotky vybrané zahraniční měny. Jestliže je zaznamenán pokles hodnoty takto určeného kurzu, lze hovořit o posilování domácí měny tzv.: nominální apreciacie. Jedná-li se o opačný případ, tedy růst nominálního kurzu, je tento jev nazýván depreciací.⁷⁶ Hodnota nominálního měnového kurzu se vytváří na devizovém trhu a je platná pro veškeré transakce k určitému okamžiku.⁷⁷

⁷³Bretton-woodský měnový systém (1944-1973) – systém regulace mezinárodních měnových vztahů. Měnové kurzy zúčastněných států byly pevně fixovány za cenu zlata, a to buď přímo, nebo prostřednictvím amerického dolaru.

⁷⁴ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

⁷⁵ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

⁷⁶ Existuje také devalvace měnového kurzu. Depreciace znamená nárůst nominální hodnoty měnového kurzu v rámci daného oscilačního pásma. Termín devalvace představuje změnu centrální parity. Měna tedy může depreciovat, ale nemusí devalvovat.

⁷⁷ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

Reálný měnový kurz ⁷⁸je oproti nominálnímu teoretickou hodnotou nikoli tržní. Obvykle se vypočítá jako nominální měnový kurz upravený o inflační diferenciál⁷⁹.

$$ER_R = ER \frac{1 + p_f}{1 + p_d}$$

Rovnice 17 Reálný měnový kurz

ER...nominální měnový kurz

ER_R ...reálný měnový kurz

$\frac{1+p_f}{1+p_d}$...inflační diferenciál mezi zahraniční a domácí cenovou hladinou

Nárůst hodnoty reálného kurzu představuje reálnou apreciaci domácí měny, zatímco pokles depreciaci.

Reálný měnový kurz je oproti nominálnímu souhrnějším ukazatelem. Je užíván k porovnání relací vnitřní a vnější kupní síly domácí měny a lze jej využít jako měřítko konkurenceschopnosti domácího exportu a zahraničního importu, protože pracuje se změnami cenových hladin v domácí i zahraniční ekonomice, a také s nominálním měnovým kurzem.⁸⁰

Teorie parity kupní síly

Teorie parity kupní síly se řadí mezi nejstarší teorie měnového kurzu. V minulosti se o tuto teorii zajímala řada ekonomů, avšak o podrobné rozpracování dané problematiky

⁷⁸ “Pro potřeby posouzení kurzových vlivů na mezinárodní obchod je vhodnější zvátit reálný kurz, nežli se soustředit pouze na kurz nominální. Pro jednoduchost si představme, že domácí cenová hladina vzroste o 10 %, cenová hladina v zahraničí se nezmění a domácí měna nominálně oslabí o 10 %. Pak bude reálný měnový kurz, tzn. poměr cen doma a v zahraničí, nezměněn, ačkoli došlo k výraznému oslabení domácí měny. Za jinak nezměněných okolností by v naší zjednodušené úvaze tedy nedošlo ke změně poptávky po dovozech v domácí ekonomice a poptávky po vývozech dané ekonomiky v zahraničí” (2016)

⁷⁹ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

⁸⁰ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

a formulaci moderní verze se až ve 20. letech 20. století zasloužil švédský ekonom Gustav Cassel. Teorie parity kupní síly existuje ve dvou verzích - absolutní a relativní.

Absolutní verze teorie parity kupní síly uvádí původní definici G. Casella, vycházející ze *zákona jediné ceny*, dle kterého se na dokonale konkurenčním trhu bez dopravních nákladů a tžních bariér je totožné zboží prodáváno v různých zemích za stejnou cenu, bude-li tato cena vyjádřena ve stejné měně.⁸¹ Platnost této souvztažnosti zajišťuje zbožová arbitráž.⁸²

Zatímco zákon jediné ceny spekuluje pouze s individuálním zbožím, teorie parity kupní síly je aplikována na celkovou cenovou hladinu, která je součtem cen veškerého zboží ve spotřebním koši. Lze konstatovat, že absolutní teorie parity kupní síly, je zobecněním zákona jediné ceny pro všechny ceny ve vybrané ekonomice. Absolutní verzi vyjadřuje následující funkční vztah⁸³:

$$E_{\frac{D}{F}} = f \frac{P_D}{P_F}$$

Rovnice 18 Absolutní teorie parity kupní síly

P_D ...cena referenčního koše zboží v tuzemsku a v domácí měně

P_F ...cena téhož koše zboží v zahraniční v zahraniční měně

Z tohot plyne:

$$P_D = E_{\frac{D}{F}} * P_F$$

Rovnice 19 Parita kupní síly

⁸¹Krugman, Paul R. International Economy: Theory and Policy

⁸²Jestliže je cena vybraného zboží v jedné zemi vyšší než ve druhé zemi, bude toto zboží nakupováno ekonomickými subjekty ve druhé zemi a zároveň prodáváno v zemi první. Důsledkem toho se ve druhé zemi zvýší poptávka po tomto zboží, což povede k růstu jeho ceny až do chvíle, kdy se cena srovná s první zemí. Arbitrážní zisk pak bude nulový.

⁸³ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

P_D ...cena referenčního koše zboží v tuzemsku a v domácí měně, zároveň vyjadřuje vnitřní kupní sílu domácí měny

$\frac{E_D}{F} * P_F$...cena referenčního koše zboží v domácí měně, avšak prodávaného v zahraničí

Relativní forma parity kupní síly představuje dynamický pohled na měnový kurz. Relativní změna kurzu se přizpůsobuje rozdílnému vývoji inflace ve srovnávaných zemích:

$$\left(\frac{E_D}{F}\right)_t = \frac{(P_D)_t}{(P_F)_t}$$

Rovnice 20 Relativní parita kupní síly

3.4.5 Deficit státního rozpočtu

Státní rozpočet je považován za základ rozpočtové soustavy dané země, která je podstatou fiskální politiky. Rozpočtová soustava je systém veřejných rozpočtů, které představují tvorbu a použití centralizovaných peněžních fondů vládou za určité období.

Dle vzniku deficitu státního rozpočtu lze diferencovat deficit strukturální a cyklický. Cyklický deficit reflektuje automatické změny týkající se výše daní a rozpočtových výdajů, k nimž dochází ve spojitosti se sezónními výkyvy reálného produktu, nezaměstnanosti a inflace.⁸⁴

Z dlouhodobého hlediska může stát povzbuzovat hospodářský růst vybranými diskrečními opatřeními⁸⁵ např. vyšší výdaje či nižší daně. Cyklický deficit z let, kdy docházelo k recesi, je v průběhu hospodářského cyklu vyrovnáván přebytky příjmů nad

⁸⁴ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

⁸⁵ Stát v rámci fiskální politiky operuje s několika nástroji, jakými jsou diskreční opatření a vestavěné stabilizátory. Záměrná (diskreční) opatření jsou jednorázová ustanovení příslušného státního orgánu, zatímco vestavěné stabilizátory jsou opatření, která od jejich zavedení působí automaticky, bez nutnosti dalších rozhodnutí státních orgánů. (Josef Brčák, 2010)

výdaji z období konjunktury, což způsobuje, že je dlouhodobě narovnan, a proto je vůči ekonomice neutrální.⁸⁶

Zatímco cyklický deficit lze pokrýt z přebytků z období expanze, strukturální deficit má za následek dlouhodobé negativní účinky na fungování ekonomiky tj. snižuje soukromé investice a mohl by zapříčinit měnovou inflaci.⁸⁷

Na pokrytí strukturálního deficitu si stát půjčuje zpravidla na finančních trzích např. formou operací na volném trhu, avšak tato činnost státu může mít za následek efekt vytěšňování soukromých investic. Tento efekt s sebou nese i mnoho negativních důsledků. Navozuje růst úrokových sazeb, pokles soukromých investičních výdajů s následným oslabením růstu reálného produktu a v neposlední řadě také růst nezaměstnanosti při růstu cenové hladiny.⁸⁸

Dodatečné prostředky na pokrytí deficitu státního rozpočtu může vládě poskytnout centrální banka emisí peněz. Avšak je-li tento deficit kryt nově emitovanými penězi, roste množství peněz v ekonomice, což má za následek růst cenové hladiny, která vyvolá inflaci. Úkolem centrální banky je tedy také provádění emisní politiky, které zajistí stabilitu měny, i přes zájmy jiných vládních institucí.⁸⁹

3.4.6 Obchodní bilance

Obchodní bilance vybrané země je rozdíl mezi exportem a importem, který je sledován na běžném účtu platební bilance⁹⁰. Patří k jednomu z nejsledovanějších ukazatelům výkonnosti ekonomiky.

⁸⁶ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

⁸⁷ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

⁸⁸ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

⁸⁹ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

⁹⁰ Platební bilance vyjadřuje hodnotu všech ekonomických transakcí mezi vybranou zemí a zahraničím v průběhu daného období zpravidla kalendářního roku. Tato bilance má podobu účtu, na které jsou zaznamenávány kreditní a debetní položky.

Saldo obchodní bilance je počítáno následujícím vztahem⁹¹:

$$NX = X - M$$

Rovnice 21 Saldo obchodní bilance

kde NX .. značí hodnotu čistého exportu

X ...symbolizuje hodnotu exportu – vyvážené statky ze země

M ...zastupuje hodnotu importu – dovážené statky ze zahraničí do země

⁹¹ Brčák J, Sekerka B. Makroekonomie, 2010

4 Ekonomická konkurenceschopnost Ruské federace

V tomto oddílu práce bude detailněji představena Ruská federace, dále bude rozebrána současná ekonomická situace v zemi a určeny aspekty ovlivňující její hospodářskou výkonnost. Pomocí analýz bude nastíněna základní konkurenční výhoda oproti jiným zemím

Charakteristika Ruské federace

Ruská federace (Rusko) je se svou rozlohou 17 milionů km² největším státem na světě. Rozléhá se na východě Evropy a téměř celé severní Asii. S počtem obyvatel 146 milionů je osmou nejlidnatější zemí světa. Oficiálním platidlem je Ruský rubl (RUB).⁹²

Obrázek 2: Vlajka Ruské federace

Zdroj: MZV, vlastní zpracování

Ruská federace vznikla v roce 1991 po rozpadu sovětského svazu. Skládá se z 85 subjektů (oblasti, autonomní okruhy, federální města, kraje a autonomní oblasti). Hlavou státu je prezident, jenž disponuje zákonodárnou iniciativou. Je oprávněn vydávat dekrety a udává směr vnitřní i zahraniční ekonomiky. Současným prezidentem je Vladimir Putin, který byl zvolen v roce 2012 s funkčním obdobím 6 let. Parlament v Rusku je složen ze dvou komor – Státní дума (450 poslanců) a Rada federace (166 členů ze všech federálních jednotek).⁹³

⁹²Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Encyklopedie států, 2015

⁹³Ministerstvo zahraničních věcí ČR, Encyklopedie států, 2015

4.1 Obchodní vztahy a mezinárodní dohody

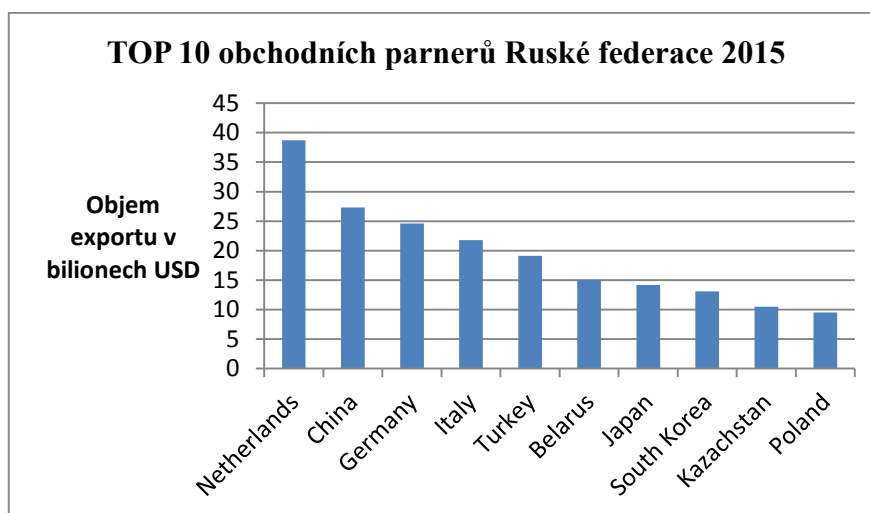
Rusko je členem mnoha významných uskupení nadnárodního významu. Mezi Ruskem a ostatními světovými velmocemi bylo uzavřeno mnoho smluv a dohod bilaterálního či mezinárodního formátu. V současnosti je nejvíce spojované se skupinou označovanou jako BRICS a nově vzniklým uskupením Euroasijské hospodářské unie.

Ruský zahraniční obchod v roce 2015

Rok 2015 se stal pro Ruskou ekonomiku velmi obtížným. Významný pokles cen ropy, devalvace rublu a komplikované vztahy mezi ostatními zeměmi měly dopad na všechny sféry veřejného života v Rusku. Podle celní statistiky činil obrat zahraničního obchodu Ruska 530,4 mld USD, což je ve srovnání s předchozím rokem o 33,3 % méně.⁹⁴

Hlavním důvodem tohoto propadu je cena ropy, jejíž převis nabídky nad poptávkou na světovém trhu s ropou a navíc postoj k situaci ze strany OPEC, která také tlačila na snížení ceny, zapříčinil to, že ropa dosáhla svého mnohaletého minima. Podle ROSSTAT klesla průmyslová výroba v Rusku o více než 4 % a pro jednotlivé komodity až o 30 %.⁹⁵

Graf 1: TOP 10 obchodních partnerů Ruské federace 2015

Zdroj: *worldstopexports.com, vlastní zpracování*

⁹⁴ Customs.ru, Export-Import, 2015

⁹⁵ Customs.ru, Export-Import, 2015

Graf výše zachycuje 10 hlavních exporních partnerů, kterým Ruská federace dováží své výrobky a služby. Hodnoty jsou vyjádřeny v bilionech dolarů. Nejvíce jsou z Ruska vyváženy nerostné suroviny, ocel a železo, drahé kameny a kovy. Naopak dovážené komodity do Ruské federace jsou průmyslové přístroje, elektrické přístroje, auta a jejich komponenty aj. Celkově lze konstatovat, že rok 2015 skončil pro Ruskou federaci dosti nepříznivě.

4.1.1 Postavení Ruské federace v BRICS

Jak již bylo řečeno, zkratka BRICS sdružuje prozatím 5 světových ekonomik Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jižní Afriky. Doposud jsou tyto země zařazovány do skupiny rozvojových ekonomik či periferních oblastí světové ekonomiky, avšak mohou se stát významnými obchodními partnery.

Ruská ekonomika byla v roce 2015 opozdilcem mezi ostatními členy uskupení. Je dost možné, že tato situace bude pokračovat ještě několik let. Statistiky a prognózy mezinárodního měnového fondu svědčí o poklesu ruské ekonomiky, zatímco ostatní země až na Brazílii, skupiny BRICS mají stoupající trend růstu HDP.⁹⁶

Tabulka níže zachycuje HDP v jednotlivých letech 2006-2015 v zemích uskupení BRICS. Z pozorovaných dat je zřejmé, že nejsilnější ekonomiku tohoto společenství představuje Čína, kterou následuje Brazílie a Rusko.

Tabulka 3: HDP v zemích BRICS v bn USD

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Brazílie	1108	1396	1695	1666	2209	2613	2412	2391	2346	1800
Rusko	990	1300	1661	1223	1525	1907	2001	2080	1881	1236
Indie	948	1239	1226	1366	1708	1843	1836	1875	2069	2183
China	2730	3525	4561	5060	6040	7496	8461	9495	10361	11385
Jižní Afrika	272	299	287	297	375	417	397	366	350	395

Zdroj: ROSSTAT 2015, vlastní zpracování

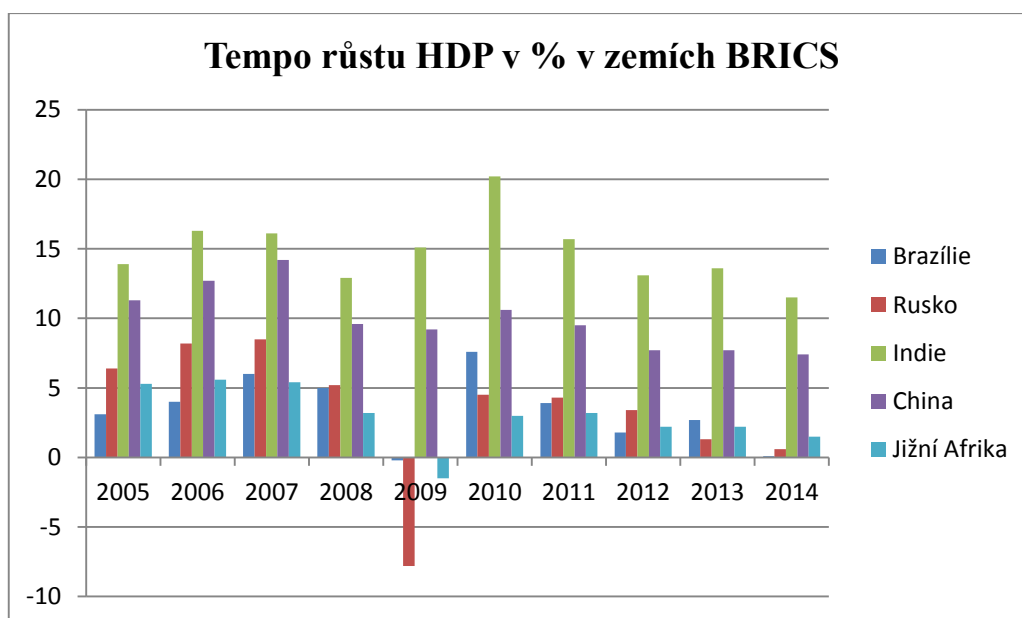
Uskupení zemí BRICS bylo založeno již v roce 2001 v počtu 4 zemí a v roce 2010 se připojila i Jižní Afrika. Během uplynulých 14 let tempo růstu HDP Ruska oscillovalo

⁹⁶

kolem středu v seznamu ostatních zemí. Současná hospodářská krize v zemi se projevuje i na výsledcích základních makroekonomických veličin. Hlavním problémem byla shledána klesající cena ropy.⁹⁷

Graf níže zachycující meziroční tempo růstu HDP dále utvrzuje dominantní postavení ekonomiky Číny. Společenství BRICS nelze přehlížet. Stává se významným ekonomickým hráčem, avšak ekonomických směr budou zatím udávat jiná konkurenční uskupení. Státy BRICS hrají důležitou roli v oblasti hospodářské i politické v různých oblastech světa, zároveň se však zesiluje i vzájemná interakce mezi jednotlivými členy.

Graf 2 Tempo růstu HDP v zemích BRICS

Zdroj: Rosstat, vlastní zpracování

4.1.2 Postavení Ruské federace v EAEU

Euroasijská integrace oficiálně existuje od 1.1.2015. Jedná se o hospodářské uskupení sdružující státy Bělorusko, Kazachstán, Arménii a Rusko. V brzké době je však předpokládán i vstup dalších států. Současný prezident Vladimir Putin by rád tímto projektem sdružil bývalé postsovětské republiky a zároveň přizval i nové členy jakými mohou být Turecko či Vietnam.⁹⁸

⁹⁷ ROSSTAT, BRICS Joint Statistical Publication, 2015

⁹⁸ ČTK, Rusko spouští nový spolek, 2015

Ve světě se různé skupiny domnívají, že se jedná o ruský imperiální projekt. Jedna skupina se skládá ze západních nepřátel euroasijské hospodářské unie, lze hovořit o jednotlivcích, kteří odmítají jakékoli jiné uskupení než je EU. Druhá skupina obviňuje EAHU, že jsou ztělesněním bývalého Sovětského svazu, avšak prozatím se Rusko pojí se slabšími ekonomikami, které z jakéhokoli integračního procesu chtějí vytěžit maximum. Totéž se děje i v jiných uskupeních.

Bylo by ale odvážné tvrdit, že by EAHU nebyla pro Rusko významným přínosem, zvláště pak touto dobou, kdy díky ukrajinskému konfliktu je jeho ekonomika dosti oslabena. Rusko hraje v tomto uskupení hlavní a podpůrnou roli. Rusko již začalo sdílet svá svrchovaná práva se svými novými partnery. Mezi členskými zeměmi je zajištěn volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a práce. Má harmonizovanou politiku v určených odvětvích, jež jsou ustanoveny smlouvou v rámci Unie. Celková populace nově vzniklé unie činí 182,7 milionů obyvatel, hrubý domácí product tvořil 3,2 % světového HDP.⁹⁹

4.2 Struktura národního hospodářství a HDP

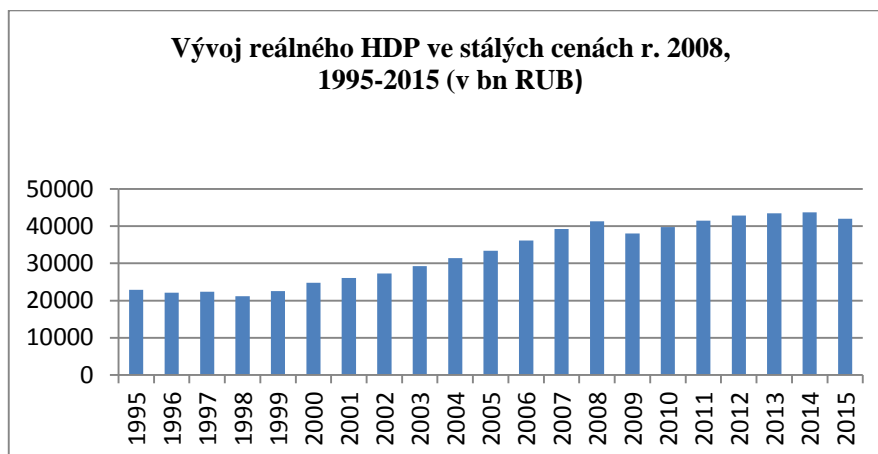
Vývoj hrubého domácího produktu lze charakterizovat dvěma hlavními znaky, kterými jsou dlouhodobý rostoucí trend HDP a krátkodobé fluktuace, jež se projevují cyklickým vývojem meziročního tempa růstu. Fluktuace ekonomických aktivit je ovlivněna diferencovanými vlivy, které lze rozdělit na exogenní a endogenní. Exogenní faktory jsou vyvolány např. změnami cen vstupů (ropa, zemní plyn), fiskální politikou (vládní výdaje, daně) či monetární politikou (změny krátkodobých úrokových sazeb). Vlivy působící endogenně jsou například změny ekonomických očekávání vybraných aktérů budoucího vývoje.¹⁰⁰Tyto faktory mohou významně stěžovat předvídaní budoucího vývoje.

Na grafu níže je zachycen vývoj ruského HDP v mil. rublů od roku 1998, kdy proběhla v Rusku měnová krize zapříčiněná propadem cen ropy, jež způsobila v zemi ekonomický chaos. Od roku 2004 se situace s vývojem HDP ustálila na rostoucím trendu až do roku 2008-2009, kdy nastala další významná celosvětová hospodářská krize.

⁹⁹ ČTK, Rusko spouští nový spolek, 2015

¹⁰⁰Kadeřábková, A., Základy makroekonomické analýzy, 2003

Graf 3: Vývoj reálného HDP v Rusku 1995-2015

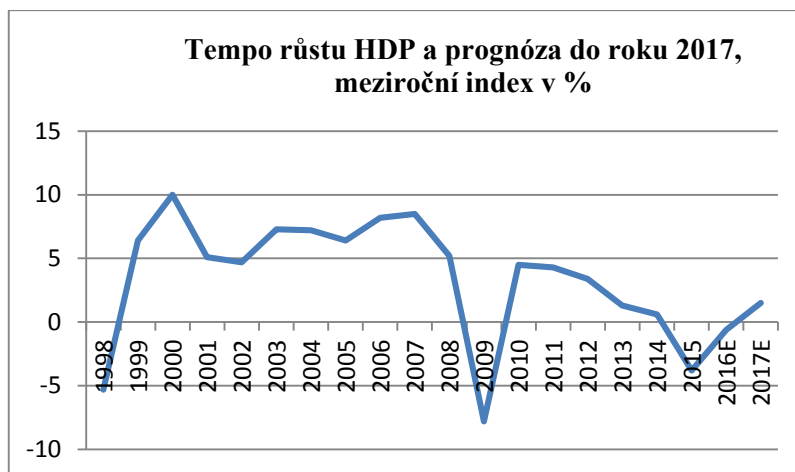
Zdroj: OECDstat, vlastní zpracování

Na grafu níže, který demonstruje tempo růstu ruského hrubého domácího produktu, je zřejmé, kdy se nacházela ruská ekonomika v recesi. Největší citelné propady nastaly v roce 1998, 2009 a v roce 2014-2015. Současná krize v Rusku je zapříčiněná propadem cen ropy a sankcemi uvalenými EU a USA po intervenci Ruska na Ukrajinu. Jedna ze sankcí je zákaz prodeje, dodávek, převodu nebo vývozu zboží a technologií dvojího užití zahrnutých v nařízení EU č. 428/2009. Jedná se například o chemické nebo biologické výrobky, jaderný materiál a technologie, optické a laserové technologie, letecká technika a pohonné systémy, materiály používané v letecké elektrotechnice, navigační elektronice, námořní technice a některé druhy softwaru. Další vybraná sankce je zákaz poskytovat služby nezbytné pro průzkum a těžbu ropy v hlubinných vodách, pro arktický průzkum a těžbu ropy nebo pro projekty zaměřené na ropu z břidlic. Zvláště významnou sankcí s ohledem na aktuální finanční krizi v Rusku je omezení přístupu ke kapitálovým trhům pro některé ruské finanční instituce. Postihem jiného charakteru je výrazný odliv kapitálu z Ruska. V obavách z dalšího vývoje politické a ekonomické situace odtekl z Ruska v posledních 12 měsících kapitál v objemu 102 miliard dolarů.¹⁰¹

¹⁰¹Delloite, Rusko – Finanční krize a související aspekty, 2014

Prozatimní prognózy světové obchodní banky, co se vývoje ruského hrubého domácího produktu týče, jsou pozitivní. Neočekává se takto významný propad jako v roce 2015 a dokonce v roce 2017 by se již meziroční index mohl dostat do plusových hodnot.¹⁰²

Graf 4: Tempo růstu HDP 1998-2017

Zdroj: OECDstat, vlastní zpracování

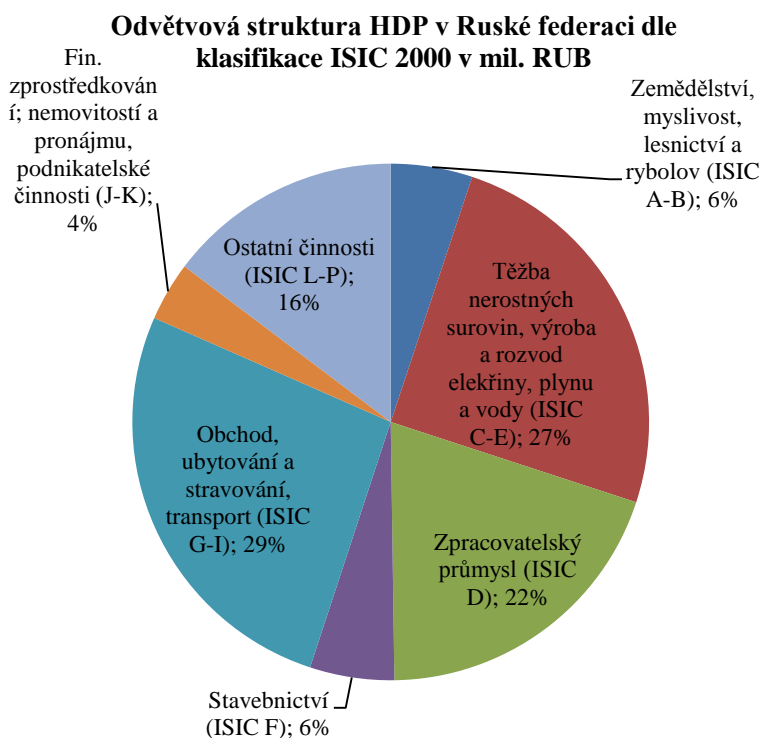
Struktura HDP sestavena dle jednotlivých odvětví, ukazuje, které činnosti mají největší podíl na HDP. Tato struktura může být nápomocna při předvídání budoucího tempa růstu ekonomiky. Obecná teorie předpokládá, že růst hrubého domácího produktu, který je prodáván průmyslovou výrobou bude rychlejší a prudší ve svém nástupu, jelikož průmyslová produkce má potenciál vyrábět vybraný produkt v ohromném množství již od samého počátku. Opačná teorie tvrdí, že bude-li růst HDP záviset více na službách, bude tento růst charakterizován jako stabilnější, ale pomalejší. Stabilnější, protože sektor služeb dokáže flexibilněji reagovat na nestabilní vývoj.

Dominujícím prvkem na hrubém domácím produktu v Rusku je bezpochyby terciární sektor služeb. V největším zastoupení je zde velkoobchod a maloobchod. Dalším klíčovým odvětvím je průmysl. Dle standardní klasifikace ekonomických činností ISIC

¹⁰²The Worldbank, Russia economic report, 2016

(rev 3)¹⁰³ byl vyčíslen procentuální podíl jednotlivých skupin činností na HDP roce 2000 a 2014, situaci ve vybraných letech vysvětlují grafy níže.

Graf 5: Odvětvová struktura HDP v Ruské Federaci v roce 2000

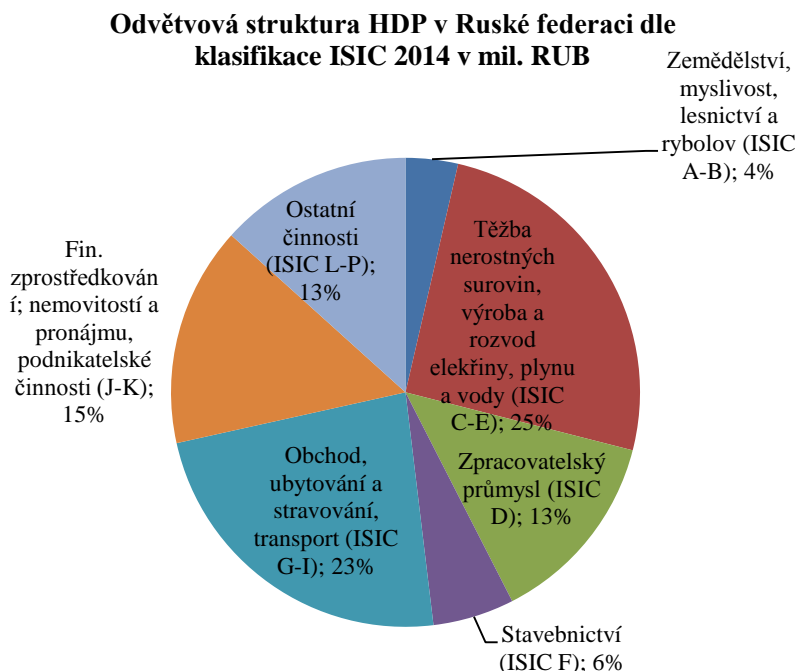

Zdroj: OECDstat, vlastní zpracování

Na grafu výše, který znázorňuje situaci v roce 2000, zaujímá největší podíl sektor služeb, ale těsně za ním, se pohybuje i jedno z dalších klíčových odvětví pro ruskou ekonomiku, kterým je primární sektor – těžba nerostných surovin, výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody. Rusko má na svém území významná naleziště nerostných surovin, zvláště pak ropy a zemního plynu. Tyto suroviny poté tvoří i podstatnou složku exportu země.

¹⁰³ISIC – International Standard Classification – mezinárodní klasifikace OSN pro dělení hospodářských činností viz příloha č.

Graf 6: Odvětvová struktura HDP v Ruské federaci v roce 2014

Zdroj: OECDstat, vlastní zpracování

Významný nárůst za období 14 let zaznamenaly finanční služby, jejichž podíl vzrostl o 11 %. Těžba nerostných surovin, jež je stále jedním z klíčových faktorů ruské ekonomiky zaznamela tříprocentní pokles. Další významný výkyv lze pozorovat ve zpracovatelském průmyslu, kde došlo k téměř 10% změně v zastoupení.

4.2.1 Makroekonomické ukazatele

“The economic system of Russia has undergone such rapid changes that it is impossible to obtain a precise and accurate account of it... Almost everything one can say about the country is true and false at the same time.”¹⁰⁴

Primární podmínky pro současné postavení Ruska ve světové ekonomice, byly položeny při ekonomické transformaci na počátku 90. let, kdy se začaly uplatňovat

¹⁰⁴John Maynard Keynes, 1925: Ekonomický systém Ruska prošel, tak rychlými změnami, že je nemožné jej přesně a pravdivě popsat... .Téměř vše, co se o této zemi dá říct, je pravdivé i chybné zároveň.

principy tržní ekonomiky. Tento proces byl zdoluhavý a komplikovaný vzhledem k velikosti země a vyústil v ekonomický pokles. Významné snížení bylo zaznamenáno pomocí HDP, který se snížil o víc jak 50%, čímž se prohloubila sociálně-ekonomická krize.¹⁰⁵

Největší změnou, kterou transformace přinesla, byla liberalizace obchodu a cen, čímž však došlo k vysoké inflaci, která zapříčinila pokles reálných mezd a důchodů a následně i domácí poptávky¹⁰⁶.

Tabulka 4: Roční míra inflace

Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Inflace	27,7	85,7	20,8	21,5	15,8	13,7	10,9	12,7	9,7
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Inflace	9	14,1	11,6	6,8	8,4	5,1	6,8	7,8	15,5

Zdroj: ROSSTAT, vlastní zpracování

Po skončení centrálně řízené ekonomiky byl v Rusku zaznamenán nový jev – nezaměstnanost, jejíž hodnoty zaznamenává následující tabulka.

Tabulka 5: Míra nezaměstnanosti

Rok	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Nezaměstnanost	9,7	11,9	13,3	12,4	10,5	8,9	8
Rok	2003	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Nezaměstnanost	7,9	7,9	8,5	8,3	7,6	6,2	6,4
Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nezaměstnanost	8,4	7,6	6,6	5,7	5,8	5,2	5,8

Zdroj: ROSSTAT, vlastní zpracování

Celá devadesátá léta trpěla ruská ekonomika vysokým deficitem státního rozpočtu. V letech 1992-1998 se průměrný deficit státního rozpočtu pohyboval okolo 9 %. Vládní dluh pak roce 1998 dosáhl 129 % HDP. Tyto faktory společně s nestabilním bankovním systémem vyústily ve finanční krizi. Díky řadě ekonomických reforem došlo ke zlepšení

¹⁰⁵Cihelková, E., Světová ekonomika – regiony a integrace, 2002

¹⁰⁶Cihelková, E., Světová ekonomika – regiony a integrace, 2002

makroekonomické stability a k vysokému ekonomickému růstu, jenž trval až do roku 2008.¹⁰⁷

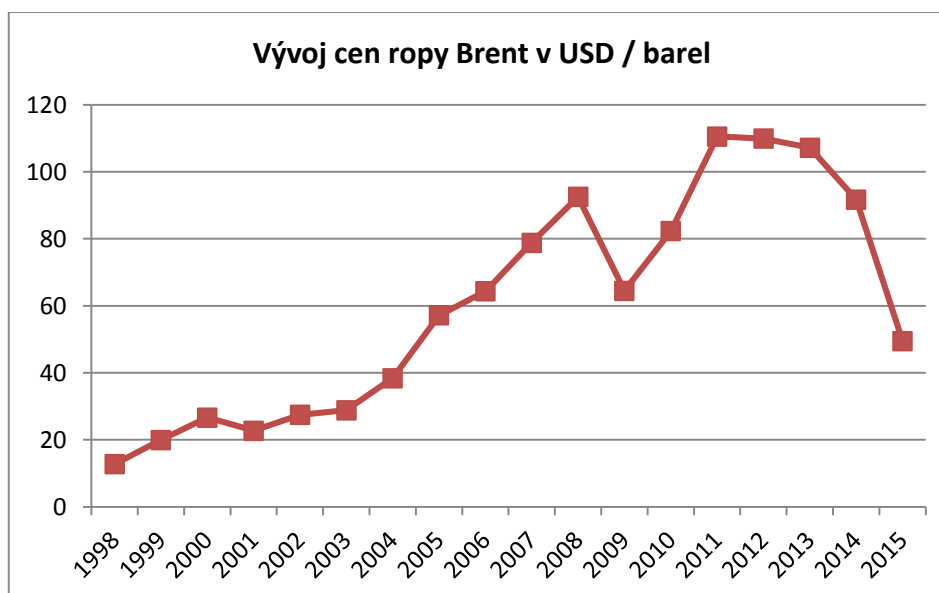
Tabulka 6: Saldo státního rozpočtu

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015E
Saldo státního rozpočtu	5,62	-4,21	-1,87	3,29	2,67	1,3	-1,2	-2,6
Veřejný dluh (% HDP)	7,9	11	11,1	11,71	12,66	14,02	17,92	20,4

Zdroj: ROSSTAT, vlastní zpracování

Globální hospodářská krize 2008 se Rusku projevila s menším zpožděním, jelikož ještě v první polovině roku byly ceny ropy na standardní úrovni, ale v polovině druhé byl zaznamenán značný propad, jak lze pozorovat na grafu níže.

Graf 7: Vývoj cen ropy Brent

Zdroj: kurzy.cz, vlastní zpracování

Pokles cen ropy ovlivnil v první řadě vládní příjmy. Příjmy z energetiky ve všech jejich podobách tvořily 50% část všech federálních příjmů. Vládní rozpočet se v roce 2008 ještě udržel v kladných hodnotách, ale rok poté stát hospodařil s deficitem.

¹⁰⁷ Cihelková, E., Světová ekonomika – regiony a integrace, 2002

Z ekonomických odvětví byl nejvíce zasažen zpracovatelský průmysl a stavebnictví. Obchod a jiné služby plnily funkci stabilizátorů nabídkové strany. Dalším projevem krize bylo zpomalení přílivu zahraničních investic a růst nezaměstnanosti.

Krize v roce 2008 vykazovala obdobné znaky jako krize, kterou Ruská federace prodělala v roce 1998. Obě krize byly dluhové, avšak první krizi zapříčinily dluhy veřejného sektoru, jež vyústili k platebním obtížím, čímž zavinily následný kolaps ruské měny. Druhá krize byla charakterizována nahromaděnými krátkodobými zahraničními dluhy.¹⁰⁸

Po propuknutí krize v roce 2008 se vláda snažila snížit závislost státního rozpočtu na těžebním odvětví. Každoročně odvádí 10 % HDP do Rezerního fondu. Rovněž vláda začala cíleně podporovat partnerství veřejného a soukromého sektoru.¹⁰⁹

Co se hospodářského růstu týče, neměla krize dlouhodobého trvání. S nepatrným růstem cen ropy dochází i k pozvolnému vylepšování ekonomiky. Již v roce 2010 a 2011 vykazuje poměrně vysoké hodnoty. Tento jev lze připsat opětovnému nárůstu cen energetických surovin, ale také vnitřním faktorům, kdy vzkvétají investiční aktivity v soukromé i veřejné sféře. V letech 2012 a 2013 je ekonomická situace bez významných výkyvů.

Makroekonomické pozadí v roce 2014 bylo charakteristické ekonomickým poklesem, stoupající inflací, silnému oslabení rublu vůči ostatním měnám. Toto oslabení je zapříčiněno mimo jiné také snížením ceny ropy na světovém trhu.

I přes značné ekonomické problémy nejsou ani předpokládané hodnoty významně zhoršeny. Avšak napjaté vztahy mezi Ruskem a Ukrajinou začínají být více než evidentní pro celý svět a ovlivňují vztahy Ruské federace se zbytkem západního světa. Zatím však důsledky tohoto napětí nejsou plně zhmotněny. Výsledky této krize by mohly zapříčinit globální narušení makroekonomické rovnováhy, proto je důležité zvolit správná ekonomická opatření k udržení růstu v dlouhodobém horizontu, kterými by měla být

¹⁰⁸ Vlčková, H., Rusko prožívá špatné časy, 2009

¹⁰⁹ Vlčková, H., Rusko prožívá špatné časy, 2009

posilování úrovně produktivity jednotlivých ekonomik, nikoli pouze opatření týkající se měnové politiky. Ta fungují správně pouze v krátkém období.¹¹⁰

Ruská ekonomika musí čelit mnoha výzvám, aby došlo ke zlepšení konkurenceschopnosti. Mnohé z překážek jsou zakořeněny velice hluboko, například nedostatečný institucionální rámec je velmi slabým místem Ruské federace. Zde je třeba nastolit nový řád, který vymýtí korupci a zvýhodňování, aby občané opět uvěřili ve spravedlnost státních institucí. Další problém je shledán v nedostatečné podpoře malých a středních podnikatelů, což by mohlo být krokem ke stabilnějšímu a silnějšímu finančnímu systému.¹¹¹

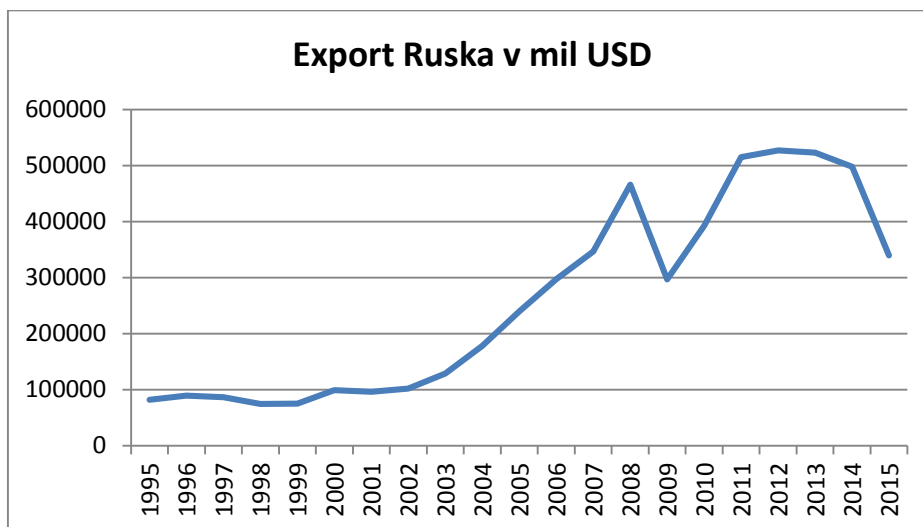
I přes značné ekonomické výkyvy má Rusko stále vysoký hospodářský potenciál. Důležité je nezastupitelné postavení na poli světové těžby a zemního plynu.

Rok 2015 byl pro Ruskou ekonomiku dosti obtížný, což se podepsalo i na saldu obchodní bilance. Graf níže zachycuje výši vývozu zboží Ruské federace od roku 1995-2015. Významný nárůst začal probíhat od roku 2004, kdy se celkově ruská ekonomika začala zvedat ze dna. Vývoj ruské ekonomiky odpovídá vývoji zemí, které přecházely z centrálně řízené ekonomiky na tržní hospodářství. Růst exportu zaznamenal významný pokles v roce 2009, což odpovídá situaci způsobené celosvětovou hospodářskou krizí. Poté se opět zvedal až do roku 2014 a 2015, kdy byl export významně eliminován z důvodu rusko-ukrajinského konfliktu a s tím spojenými sankcemi, které byly na Rusko uvaleny západními zeměmi.

¹¹⁰Schwab, K., The Global Competitiveness Report 2014-2015

¹¹¹ Schwab, K., The Global Competitiveness Report 2014-2015

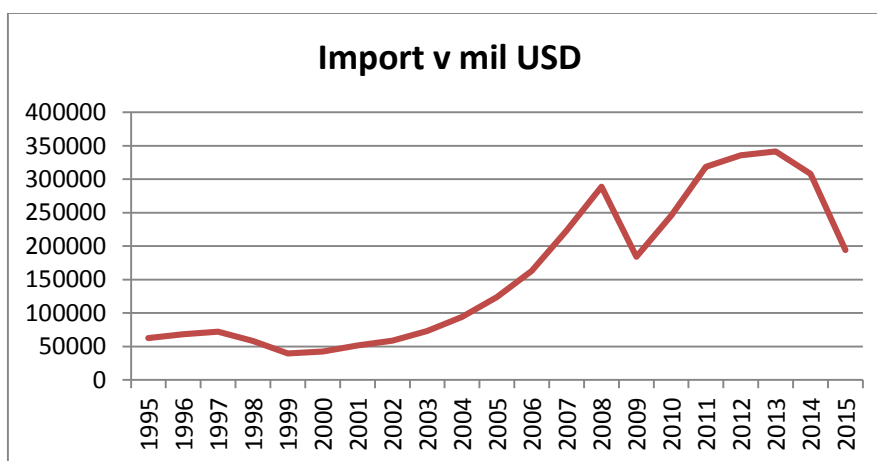
Graf 8: Vývoj export Ruské federace 1995-2015

Zdroj: ROSSTAT, vlastní zpracování

Na pokles ruského exportu v roce 2015 měl bezpochyby největší vliv politický konflikt s Ukrajinou a následná násilná anexe Krymu. Cena ruského zboží dodávaného na Ukrajinu se snížila o více než 50 %. Dodávky do Spojených států amerických například klesly pouze o 10 %. Co se komoditní struktury týče, dodávka strojů a jiných zařízení se snížila pouze o necelé 4 %, zatímco vývoz minerálních výrobků se snížil o téměř 38 %, a to zvláště díky mimořádně nízkým cenám ropy na světovém trhu.

Graf 9: Vývoj dovozu zboží do Ruské federace 1995-2015

Zdroj: ROSSTAT, vlastní zpracování

Graf výše zachycuje dodávky zboží a služeb do Ruské federace. Je zde podobná tendence jako u grafu znázorňující export. Ekonomika, jež přešla na tržní hospodářství, se

začala probouzet po roce 2004, výkyvy v době hospodářských krizí 2008 a 2015 jsou zde take významně zaznamenány propadem. Do Ruska jsou nejvíce dováženy potraviny a zemědělské produkty, průmyslové stroje a zařízení, textilní výrobky, chemické výrobky aj.

V důsledku zákazu dovozu určitých zemědělských produktů, surovin a potravin do Ruska ze zemí, které proti Rusku sankce uložily, se import opět snížil. Dle ruských ekonomů bude situace přetrvávat i nadále a Rusko by se mělo pozamyslet nad větší soběstačností týkající se právě těchto produktů, zvláště pak mléčných výrobků.

Saldo obchodní bilance z dlouhodobého hlediska vytváří přebytek. Od roku 1995 nebyl bilance zahraničního obchodu v záporných číslech, což svědčí o velkém významu exportu pro ruskou ekonomiku. Ovšem saldo v roce 2015 je oproti předchozím létům velmi nízké, což je způsobeno rusko-ukrajinským konfliktem a sankcemi, které jsou s ním spojené. Tabulka níže zachycuje salda zahraničního obchodu od roku 1995-2015, naměřené hodnoty jsou rozdílem export a importu statků, které byly vyváženy a dováženy do Ruské federace:

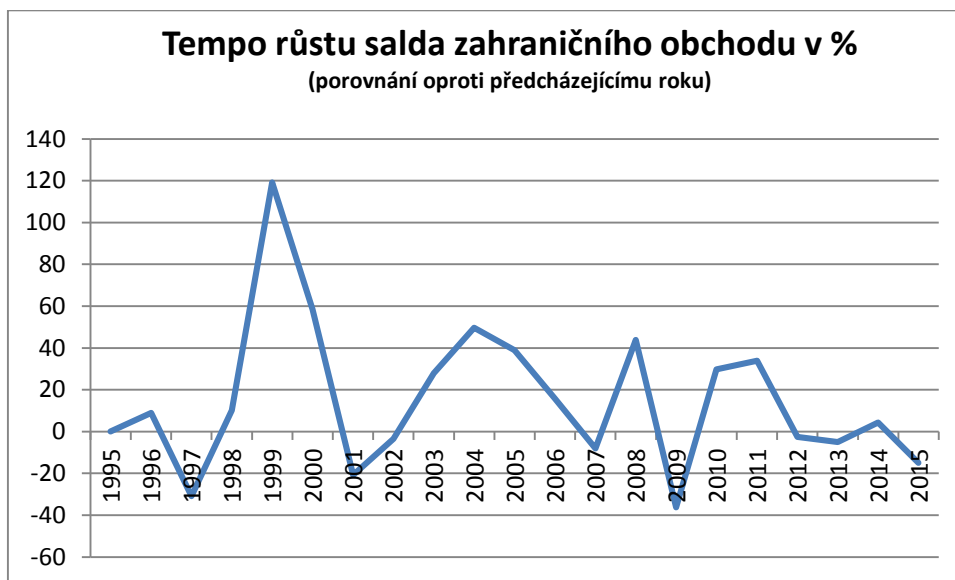
Tabulka 7: Saldo obchodní bilance 1995-2015

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Saldo	19816	21593	14912	16429	36014	57089	45236
Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Saldo	43650	55846	83617	116185	134294	123446	177625
Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Saldo	113231	146994	196854	191663	181938	189737	145600

Zdroj: ROSSTAT, vlastní zpracování

Ačkoli je obchodní bilance Ruska stále v přebytku, tempo růstu kladné zahraniční bilance není moc příznivé. V roce 2015 klesla hodnota o 23 %, což je velmi významné snížení vypovídající o nepříznivé hospodářské situaci v zemi. Graf níže zachycuje tempo růstu přebytků obchodní bilance, kdy je patrný největší propad v období světové hospodářské krize v roce 2008-2009 a v období další významné krize 2014-2015. Dle prognóz ruských ekonomů bude přírůstek klesat asi do roku 2017, kdy by se ekonomická situace země mohla začít zlepšovat. Uvedené hodnoty značí procento přírůstku oproti předcházejícímu roku.

Graf 10: Tempo přírůstku salda zahraničního obchodu

Zdroj: Rosstat, vlastní zpracování

4.3 Konkurenceschopnost Ruské federace

Silná konkurenceschopnost stojí na základech vzdělané populace a vysoké míře využívání informačních a komunikačních technologií a pevném potenciálu pro inovace. Jedním z klíčových indikátorů konkurenceschopnosti je také výkonnost národní ekonomiky.

Dle světového obchodního fóra se momentálně Rusko nachází ve fázi rozvoje ekonomiky někde mezi ekonomikou taženou investicemi a ekonomikou řízenou inovacemi. V roce 2013 se Rusko nacházelo na 67. místě dle indexu GCI, kdy si o jednu příčku přilepšilo. Dle GCI 2014-2015 se už Rusko nachází na 53 pozici. Zvláště díky vylepšením spojeným s efektivností trhu zboží, aktivnějším využíváním informačních a komunikačních technologií, v neposlední řadě také pokrok v obchodní sofistikovanosti, i když v době, kdy byl report připravován, byl konflikt s Ukrajinou na samém počátku. Tato situace může data lehce pozměnit.¹¹²

Na schématu níže je zaznamenána současná ekonomická situace na základě výsledků měření Světového obchodního fóra. Dle kritérií WEF byla ruská ekonomika

¹¹²Schwab, K., The Global Competitiveness Report 2014-2015

začleněna do fáze přechodu mezi ekonomikou řízenou efektivitou a ekonomikou řízenou inovacemi. Což znázorňuje tabulka nad pavučinovým schématem. Tento přechod signalizuje, že se již Rusko stává zemí, která má silný vědomostní potenciál.

Na samotném schématu níže je znázorněno všech 12 základních pilířů konkurenceschopnosti. Charakteristiky oscilující okolo středu symbolizují výhodné postavení oproti konkurenčním zemím, tedy výhodnější pozici na stupnici umístění. Z uvedeného je patrné, že největší výhodou, kterou Rusko má oproti ostatním je bezpochybně velikost tržního prostředí, naopak úplně nejhorších hodnot dosahuje institucionální rámec země.¹¹³

Nejslabším místem Ruské federace je institucionální rámec, kdy se Rusko umístilo až na 97. místě. V současnosti je tento systém velmi neúčinný, zvláště díky velmi vysoké korupci postrádají občané důvěru v nezávislý soudní systém.

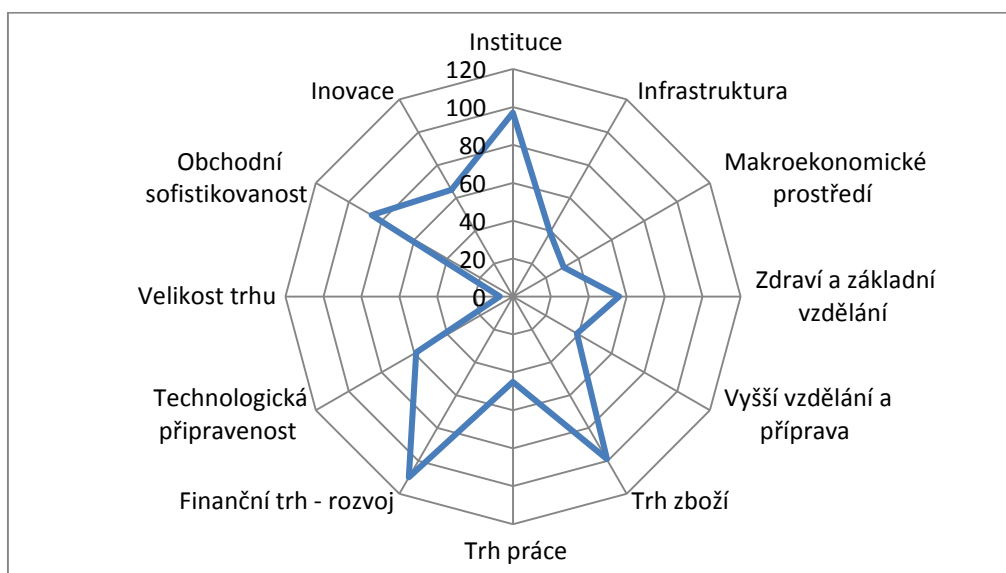
Významnou konkureční výhodou, kterou lze Rusku přičíst je vzdělané obyvatelstvo a vysoká míra využívání informačních a komunikačních technologií, čímž se formuje silný potenciál pro nové moderní technologie a s nimi spojené inovace. Kompletní přehled hodnot jednotlivých částí pilířů a celkové umístění v těchto kategoriích je uvedeno v příloze číslo této práce.

¹¹³ Schwab, K., The Global Competitiveness Report 2014-2015

Obrázek 3: Schéma začlenění Ruské federace do fáze rozvoje ekonomiky

Fáze rozvoje ekonomiky – Ruská federace

1	1-2	2	2-3	3
Faktory řízená	Přechod	Efektivitou řízená	Přechod	Inovacemi řízená

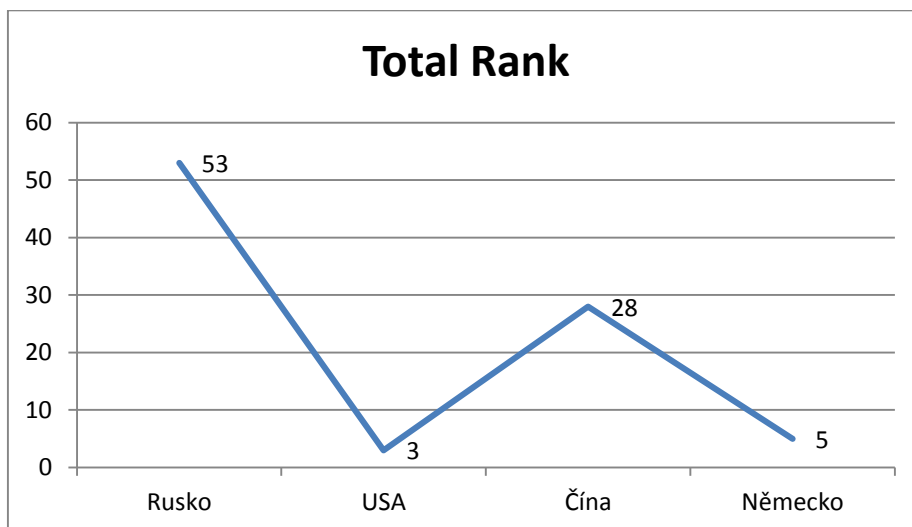

Zdroj: GCR, vlastní zpracování

Komparace Ruské federace v oblasti konkurenceschopnosti

Dle metodiky světového obchodního fóra bude ruská konkurenceschopnost srovnána s jinými významnými světovými ekonomika, jakými jsou Čína, USA a Německo. Na grafu níže jsou znázorněny pozice vybraných zemí v indexu globální konkurenceschopnosti. Total Rank značí celkové umístění mezi 144 vybranými měřenými zeměmi. 53. pozice Ruské federace značí dobré umístění v horní polovině. Nejlépe je na tom ze zkoumaných zemí USA, které se umístilo na 3. místě ze všech 144 států.

Graf 11: Umístění zemí dle globálního indexu konkurenceschopnosti

Zdroj: GCR 2014-2015, vlastní zpracování

Jak bylo řečeno výše, je globální index konkurenceschopnosti rozdělen na 12 základních pilířů, které jsou zastřešeny třemi kategoriemi. První kategorií jsou základní požadavky, druhou efektivnost a třetí částí je propracovanost a inovace.

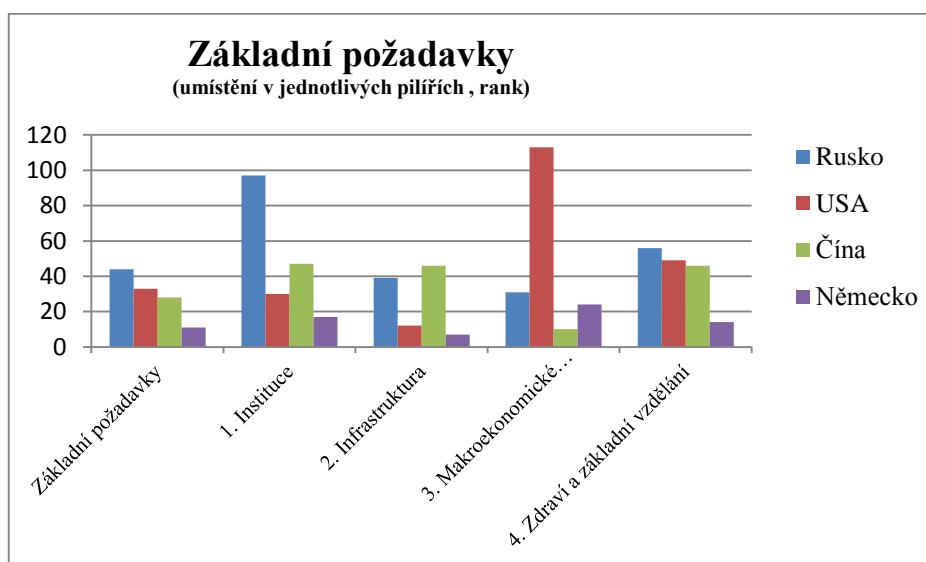
První kategorie základní požadavky zahrnuje 4 pilíře. Prvním je institucionální rámec, který je určen právním a správním systémem v zemi, v němž jednotlivci, společnosti a vláda vzájemně působí a vytváří bohatství. Globální hospodářské krize či mnohočetné skandály jen posilují význam účetních standardů a výkaznictví s nimiž souvisí transparentnost pro předcházení podvodům a zvláště pak korupci.¹¹⁴

Dalším pilířem této kategorie je infrastruktura, jejíž rozsáhlé a efektivní zajištění je rozhodující pro efektivní fungování ekonomiky. Kvalita a rozsáhlost infrastrukturních sítí má silný dopad na hospodářský růst a napomáhá ke snižování nerovností v příjmech a chudoby. Třetím pilířem je makroekonomické prostředí. Stabilita makroekonomického prostředí je důležitá pro podnikání, které je významným prvkem pro celkovou konkurenceschopnost země. Čtvrtý pilíř v kategorii základních požadavků se zabývá

¹¹⁴ Schwab, K., The Global Competitiveness Report 2014-2015

zdravím a základním vzděláním. Zdravá a vzdělaná pracovní síla je nezbytná pro využití potenciálu dané země.¹¹⁵

Graf 12: Porovnání základních požadavků

Zdroj: GCR 2014-2015, vlastní zpracování

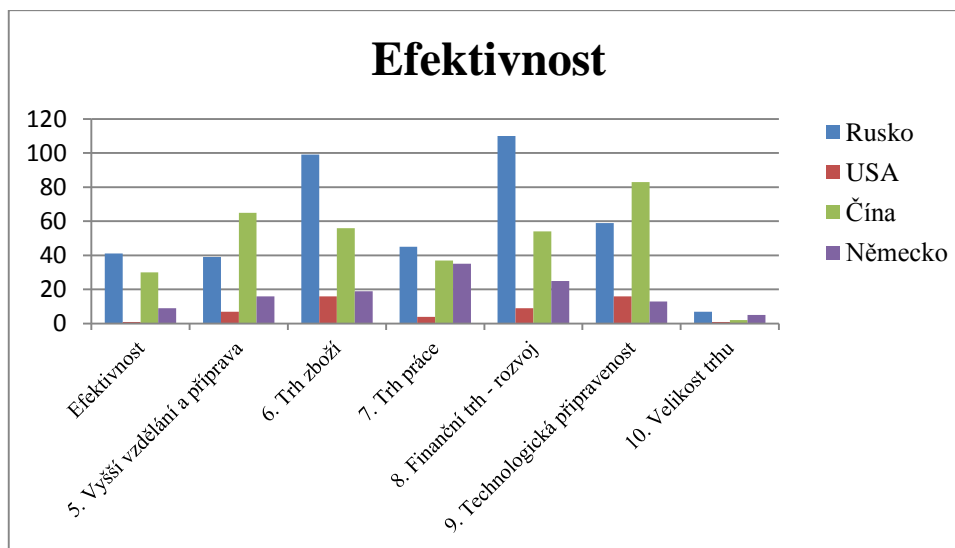
Na grafu výše jsou porovnány základní požadavky v jednotlivých zemích. Čím je rank vyšší, tím horší má země umístění. Nejlépe splňuje základní požadavky Německo. U Ruska je patrná významná odlišnost v institucionálním rámci, který je shledán za nedostačující. Zvláště díky značné přemíře korupce. USA zase skončilo nejhůř v hodnocení makroekonomického prostředí, díky nepřiměřené stabilitě a výkyvům.

Další kategorií je efektivnost, která zastřešuje následujících pět pilířů ze základních 12. Pátý pilíř tvoří vyšší vzdělání a příprava. Toto je nezbytné pro ekonomiky, které chtějí postoupit z hodnotového řetězce dále od jednoduchých pracovních procesů. Šestý pilíř tvoří trh zboží. Je velmi důležité zvolit vhodnou kombinaci produktů a služeb, tak aby byl využit potenciál dané země a obchodování bylo efektivní. Sedmým pilířem je trh práce. Efektivita a flexibilita trhu práce je důležitým prvkem pro správné rozdělení pracovníků k jejich kvalifikaci. Osmým pilířem je finanční trh. Dobré fungování tohoto trhu se projeví zejména při ekonomických krizích. Devátý pilíř představuje technologickou připravenost.

¹¹⁵ Schwab, K., The Global Competitiveness Report 2014-2015

V dnešním globalizovaném světě jsou technologie stále důležitější pro firmy, aby byly konkurenceschopné. Tento pilíř měří pružnost, s níž ekonomika přijímá stávající technologii tak, aby pomocí ní zvýšila svou produktivitu. Desátý pilíř je velikost trhu.

Graf 13: Porovnání efektivity

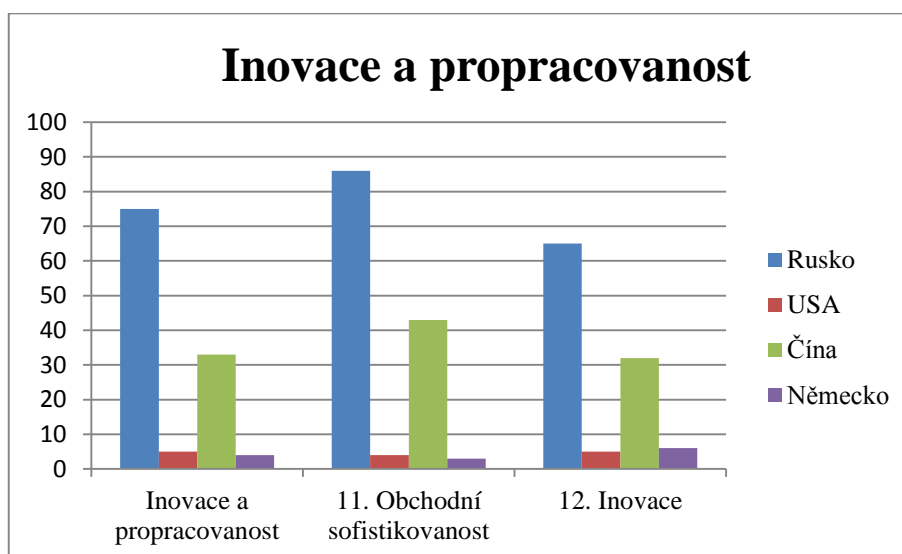

Zdroj: GCR 2014-2015, vlastní zpracování

Na výše uvedeném grafu 13 jsou znázorněny pilíře 5-10 globálního indexu konkurenceschopnosti. Opět je metodika stejná, že čím je rank nižší, tím lépe na tom daná země je. Ve druhé kategorii efektivity si bezpochyby nejlépe stojí USA, které se s hodnotami všech pilířů umístilo do první dvacítky. Nejhoršího ranku dosáhlo Rusko a za ním následuje Čína.

Poslední kategorií tvoří Inovace a propracovanost. Tato kategorie zastřešuje pilíře 11 a 12. Jedenáctý pilíř je obchodní vyspělost. Tato vyspělost se týká dvou základních prvků, kterými jsou kvalita celkové obchodní sítě a kvalita jednotlivých firem. Dvanáctý pilíř nese název inovace. Inovace mohou vycházet jak z technologických, tak netechnologických znalostí. Netechnologické inovace úzce souvisí s know-how dovedností a pracovními podmínkami, které fungují v organizacích a jsou z velké části pokryty jedenáctým pilířem. Technologická řešení bývají průlomová a pro ekonomiku velice prospěšná a z dlouhodobého hlediska zvedají životní úroveň.

Graf 14: Inovace a propracovanost

Zdroj: GCR 2014-2015, vlastní zpracování

Graf 14 zachycuje poslední dva pilíře, obchodní vyspělost a inovace. I zde je na tom jednoznačně nejlépe USA a Německo. U Ruské federace lze sledovat silné nedostatky v této oblasti, zvláště, co se týče obchodní vyspělosti.

Porovnáním zemí Ruska, USA, Číny a Německa dle metodiky měření globálního indexu konkurenceschopnosti lze konstatovat, že nejlépe si stojí Spojené státy americké a za nimi následuje Německo. Čína se snaží dohnat západní velmoci a v některých sektorech se již začíná přibližovat. Bohužel Ruská federace v mnoha ohledech zaostává, avšak s porovnáním minulých let se skokově posouvá kupředu.

4.4 Analýza párových vztahů

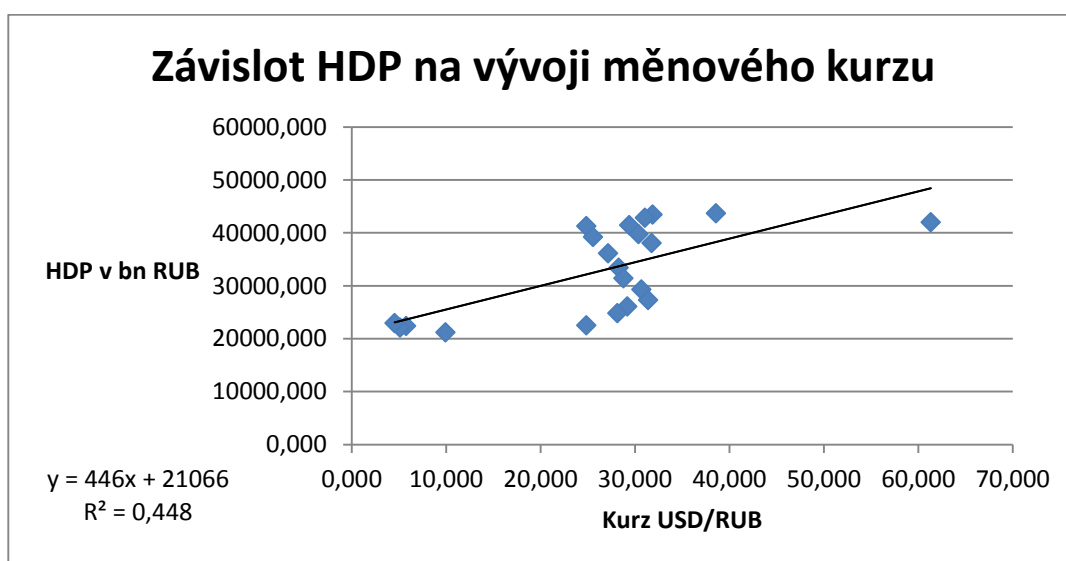
4.4.1 Závislost vývoje HDP na vývoji měnového kurzu RUB vůči USD

Výše HDP a hodnota měnového kurzu spolu velmi úzce souvisí. Většina vyspělých ekonomik v rámci svého hospodaření obchoduje s jinými zeměmi, tudíž je zapotřebí umístit svou měnu na devizovém trhu. Rusko je zemí závislou na exportu, proto je zcela nezbytné zajímat se měnový kurz.

Ke zkoumání závislosti dvou náhodných veličin bylo využito statistické metody korelace a regrese. Je tedy nutné určit výši korelačního koeficientu mezi zkoumanými veličinami. V případě této práce bude zkoumána existující závislost mezi HDP v bn RUB a hodnotou kurzu ruského rublu vůči USD v letech 1995-2015. Lineární funkce pro regresní statistiku je definována níže:

$$HDP_r = f(KURZ RUB/USD)$$

Graf 15: Závislost HDP na vývoji měnového kurzu

Zdroj: vlastní zpracování

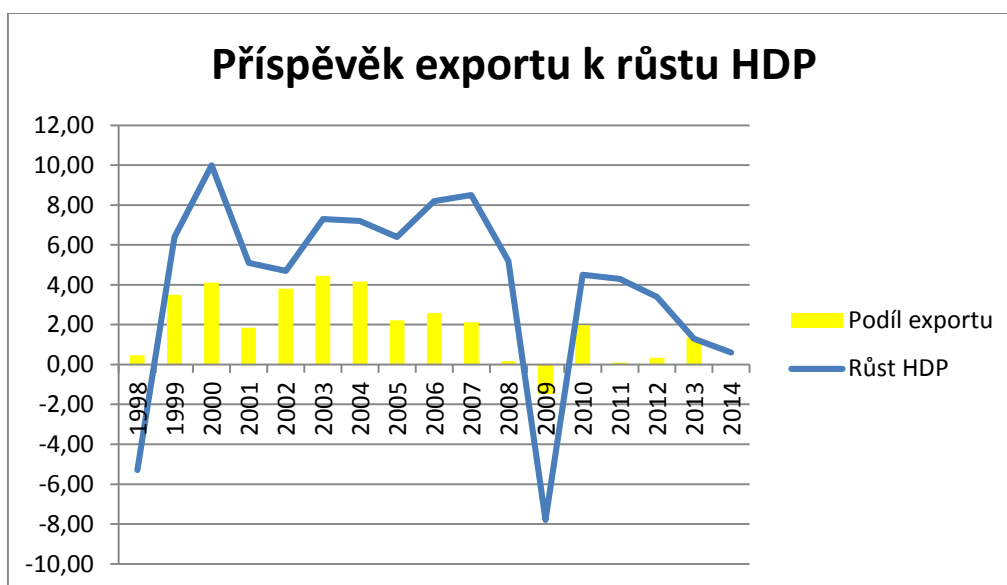
Koeficient $R^2 = 0,448$ říká, že chování HDP je jen z části 44,8 % ovlivněno měnovým kurzem, HDP ovlivňuje i mnoho jiných faktorů, v tomto případě u země závislé na exportu, je například cena ropy Brent. Koeficient korelace je $R = 0,68$ a t-statistika ukazuje na hladinu spolehlivosti 100%, což značí, že závislost mezi těmito veličinami skutečně existuje. Kompletní výsledky statistické analýzy jsou uvedeny v příloze.

Toto zjištění je odpovídající ekonomické teorii, že v zemích závislých na export hrubý domácí produkt roste s oslabující domácí měnou.

4.4.2 Vliv exportu na ekonomický růst Ruska

Předchozí analýza potvrdila, že je pro ruskou ekonomiku skutečně významný export. Na následujícím grafu je znázorněn příspěvek exportu k vývoji HDP. Z tohoto schématu lze vyčíst, že export významnou měrou působí na růst nebo pokles HDP v Rusku.

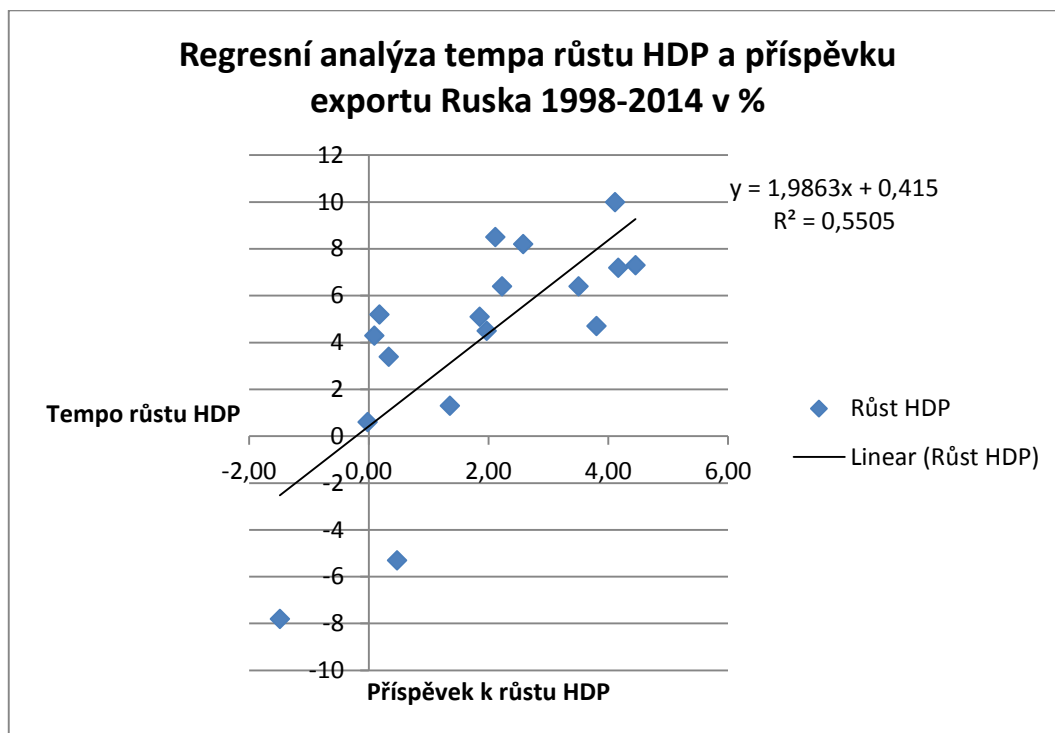
Graf 16: Příspěvek exportu k růstu HDP

Zdroj: vlastní zpracování na základě získaných dat

Ke zjištění míry závislosti mezi veličinami vývoj HDP a příspěvek exportu k HDP byla provedena korelační a regresní analýza. Korelační koeficient $R = 76\%$, což vypovídá o silné závislosti mezi zkoumanými veličinami. Kladné znaménko korelačního koeficientu demonstruje trend, že se s rostoucím exportem se průměrně zvyšuje i tempo růstu HDP.

Graf 17: Regresní analýza tempa růstu HDP a příspěvku exportu

Zdroj: vlastní zpracování

Pro zobrazení schématu závislosti HDP na exportu byl sestrojen graf regresní lineární funkce. Rovnice regresní přímky pro tento model má tvar $y = 1,986x + 0,415$. Konstanta 0,415 odpovídá průsečnicku spojnice trendu s osou y. Regresní koeficient 1,986 představuje směrnici přímky, což znamená změnu průměrného tempa růstu HDP při růstu příspěvku exportu o jednotku. Jelikož vyšel regresní koeficient v kladné hodnotě, lze tuto situaci interpretovat následovně: zvýší-li se příspěvek exportu, bude mít HDP vyšší průměrné tempo růstu.

Dále lze z grafu vyčíst koeficient determinace $R^2 = 0,55$, který udává, že změny tempa růstu HDP jsou z 55 % závislé na příspěvku exportu.

4.5 Konkurenční výhoda přírodní zdroje

Výsadní vlastností ruské ekonomiky jsou nemalé zásoby nerostných surovin, zejména pak ropy, zemního plynu, drahokamů a uhlí. Rusko se také může pyšnit rozsáhlými plochami zemědělské půdy, lesů a vodstva. Export nerostných surovin nese ekonomice postačující příjmy, jež lze využít k vhodným investicím. Na druhé straně však tyto příjmy vytvářejí tlak na apreciaci měny, která je nebezpečná pro průmyslová odvětví ekonomiky.

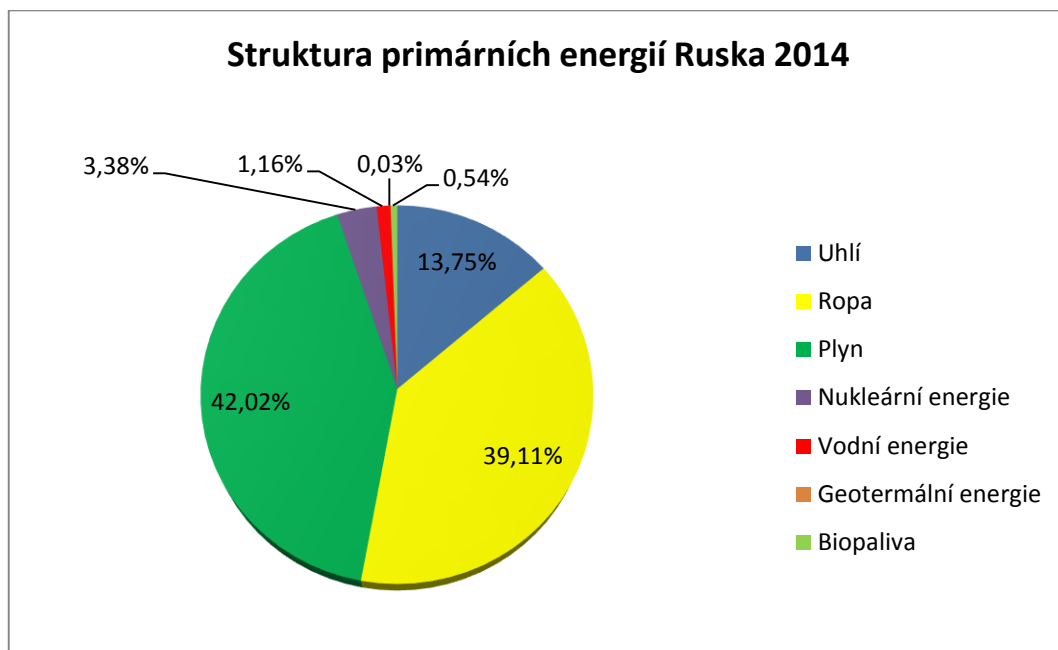
Průmysl vytváří stále podstatnou část HDP, proto se Rusko deindustrializaci vyhýbá. V devadesátých letech minulého století nastal obrovský propad domácího průmyslu, avšak následovala obnova, jež přispěla ke stabilizaci makroekonomické situace a veřejných financí.

Dominantní podíl na ekonomice Ruska zastává energetický sektor. Dle Mezinárodní energetické agentury je Rusko druhým největším producentem ropy po Saudské Arábii a také jejím druhým největším vývozcem. První místo na světě náleží Rusku ve vývozech ropných produktů a třetí příčce je v jejich výrobě. Dále zaujímá Ruská federace prvenství ve vývozu přírodního plynu a je druhým největším producentem po Spojených státech. Další významné třetí místo zaujímá Rusko v exportu uhlí.¹¹⁶

Ve výrobě elektrické energie patří Rusku prvenství. V produkci energie z jaderných elektráren je na třetím místě po Spojených státech amerických a Francii. Významné postavení také zastává ve výrobě energie z vodních elektráren v celosvětovém měřítku je pátém místě.

¹¹⁶ International Energy Agency, Russian federation, 2016

Graf 18: Struktura energií v Rusku

Zdroj: IEA, vlastní zpracování

Na grafu výše je zachyceno aktuální rozložení energií v ruském energetickém sektoru. Na první pohled je zřejmé, že prvenství zauímají ropa a zemní plyn. Zcela evidentně se Ruská federace musí potýkat s hospodářskou krizí jsou-li ceny ropy v nízké cenové hladině, jelikož významně ovlivňuje ruskou ekonomiku.

4.5.1 Závislost HDP na cenách ropy

Jak lze shledat na grafu výše a v informacích uvedených v prvních odstavcích tohoto oddílu, tvoří ropa nemalý podíl na ruském energetickém průmyslu. Rusko je jejím významným producentem i vývozcem. Ropný průmysl prošel v devadesátých letech rozsáhlou privatizací, kdy dochází k významnému poklesu produkce. Výrazná obnova těžby započala až po hospodářské krizi v roce 1998. V této době vlivem devalvace rublu poklesly náklady na výrobu. V letech 2000 a 2004 byl zaznamenán růst produkce až o 9 %. Na přelomu tisíciletí docházelo k masivním investicím do tohoto odvětví. Na ruský trh tedy prosákla západní technologie těžby i nové manažerské dovednosti. Postupem času tedy cena ropy roste a s tím i její export.

Modernizace se však netýkala infrastruktury, neboť ropovody zůstaly stále ve vlastnictví státní společnosti Transněft'. Producenti tak musí hledat méně efektivní

alternativy přepravy. Od roku 2003 navíc dochází k opětovnému pozvolnému zestátnění. Vrcholem tohoto jednání byl nucený bankrot významné soukromé společnosti Jukos, jež představovala moderní společnost se západními technologiemi a managementem. Tato firma byla následně zařazena pod státem kontrolovanou společnost Rosněft'.¹¹⁷

Toto počínání bylo jakousi výstrahou pro ostatní soukromé společnosti, aby byly nuceny podřídit se státním pravidlům. Vláda však nastolila nebývale vysoké daně, které sebraly firmám prostředky pro další investice, proto bohužel soukromé společnosti odstoupily od výstavby vlastních ropodů do Číny. Transněft' místo toho započnul stavbu méně výhodných ropovodů směrem k Baltu a pobřeží Tichého oceánu, jež mělo pouze odbočku do Číny. Hlavním nevýhodou této stavby byla nemožnost použití obřích tankerů na pobřeží Baltu.¹¹⁸

V následujícím období nedochází k nacházení nových nalezišť ani jiným významným průzkumům. Z toho důvodu produkce ropy zpomaluje a v roce 2008 dokonce začíná klesat. Dále dochází k mírnému oživení, avšak z hlediska dlouhodobého trendu se počítá s pozvolným poklesem trendu, čemuž nasvědčují mnohé ekonomické studie např. Studie Oxfordského institutu pro energetické studie nebo studie Rossiauda a Locatelli – Překážky na cestě ke stabilizaci ruského ropného modelu.

Největší část exportů ruské ropy směřuje do Evropy a Číny. Do Evropy proudí ropa pomocí ropovodu Družba. Jedná se o nejdelší ropovod na světě, který přivádí ruskou a také kazašskou ropu pomocí dvou větví do České republiky, Německa, Slovenska, Polska a Ukrajiny. V roce 2001 byl vybudován nový ropovod Baltic Pipeline System. Ten přivádí ropu do přístavu Primorsk v ruské části Finského zálivu. Otevřením tohoto ropovodu se Rusku navýšily exportní kapacity.¹¹⁹

¹¹⁷ OECD/IEA, Russia 2014

¹¹⁸ OECD/IEA, Russia 2014

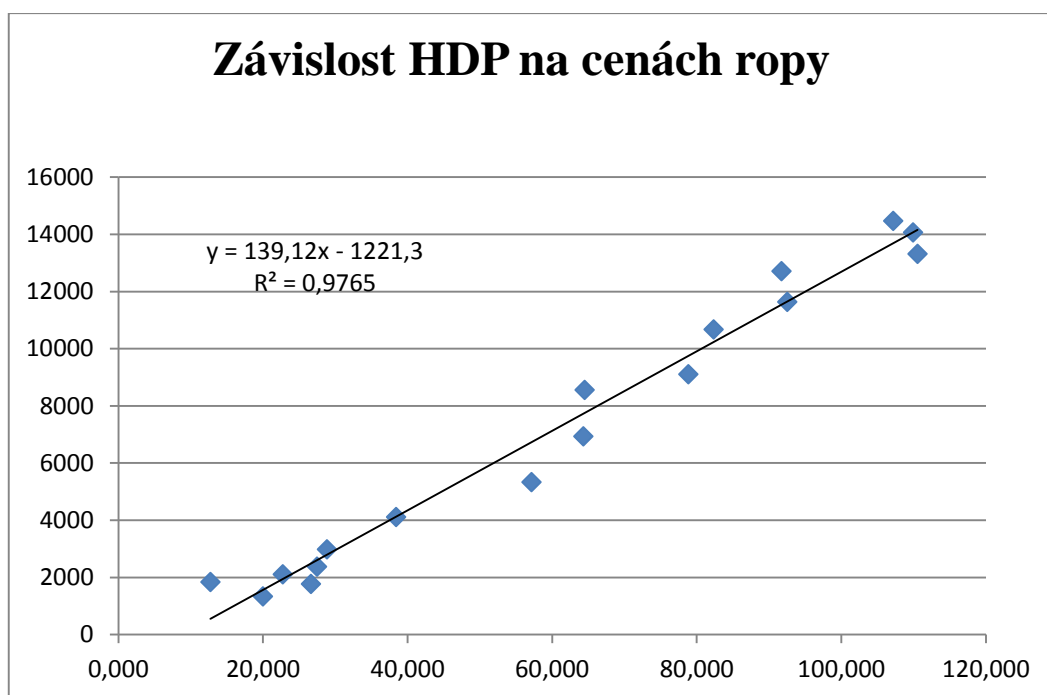
¹¹⁹ OECD/IEA, Russia 2014

V roce 2010 byl nově otevřen ropovod East Siberian-Pacific Ocean přepravující ropu z Ruska do Číny, čímž se dale navýšily vývozní kapacity. Zvláště pak v případě Číny lze očekávat, zvýšenou poptávku po ropě, která bude mít stoupající trend.

Vzhledem k faktu, že má ropa významné postavení v energetickém sektoru země, lze předpokládat její vliv na ekonomické zdraví Ruska. Díky tomuto faktu bude dále zkoumána závislost HDP na cenách ropy.

Na grafu níže je zaznamenána závislost výše hrubého domácího produktu na cenách ropy za barel v USD.

Graf 19: Závislost HDP na cenách ropy

Zdroj: Rosstat, vlastní zpracování

Koeficient determinace zde vyšel v hodnotě 0,9765, což značí velmi těsnou závislost mezi vysvětlovanou a vysvětlující proměnou. Výsledná rovnice regresní přímky má tvar: $y = 139,1x - 1221$. Konstantu v tomto případě představuje číslo 1221. Regresní konstanta 139,1 udává směrnici přímky, která značí změnu hodnoty HDP při změně ceny ropy o jednotku.

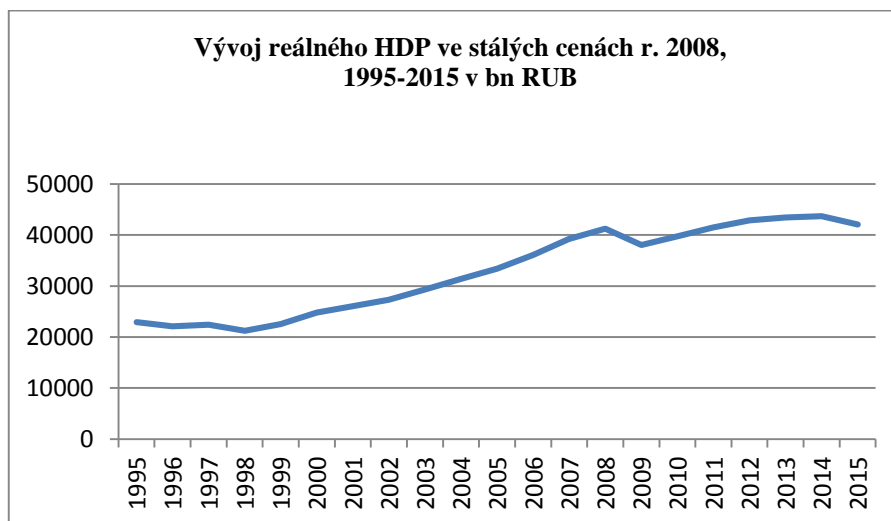
Koeficient korelace vyšel v kladné hodnotě 98,8 % což signalizuje silnou závislost mezi zkoumanými veličinami. Kladné znaménko korelačního koeficientu značí trend, že s rostoucí hodnotou HDP se také zvedá hodnota ropy.

Tento výsledek i nadále potvrzuje, že ruská ekonomika je v mnohém závislá na produkci a exportu nerostných surovin.

4.6 Odhad budoucího HDP

Pro predikci vývoje hrubého domácího produktu byla zvolena data získaná z oficiálních statistik OECD. HDP je zde uvedeno v billionech RUB a ve stálých cenách zvoleného roku 2008. Konkrétní vývoj je naznačen na grafu níže:

Graf 20: Vývoj reálného HDP

Zdroj: OECD stat, vlastní zpracování

Pro vypočtení predikce hrubého domácího produktu na nadcházející tři roky bylo využito statistické funkce LINTREND, jež byla definována v programu MS Excel.

Tabulka 8: Predikce HDP

Rok	2016	2017	2018
HDP v bn RUB	47334,30	48643,49	49952,67

Zdroj: vlastní zpracování

Podle dlouhodobého trendu by se výhledově, dle vypočtené predikce, ekonomika po letošním propadu o -3,8 % měla začít opět zvedat. Na ruskou ekonomiku touto dobou působí mnoho negativních vlivů jak z vnějšího, tak i z vnitřního prostředí.

Posledních sedm let hrubý domácí produkt spíše stagnoval a současná situace naznačuje situaci jako v roce 2008, kdy proběhla celosvětová hospodářská krize. Ruský ekonom Alexašenko shledává největším problémem pokračující úbytek investic. Dvě třetiny zisků vytvářely společnosti vyvážející suroviny, jejichž vlastníci preferují vyplácení dividend před investicemi do rozvoje, jelikož ztrácí víru, že by investice v Rusku mohly přinést zisk. Bohužel ruská anexe Krymu způsobila menší zájem zahraničních investorů a zbavila domácí podniky lidského kapitálu.

K řešení situace, aby ekonomika mohla opět vykazovat trvalý růst, je nutné učinit politické reformy. Hlavním problémem je nedostatečná ochrana vlastnických práv v zemi. Nutno poukázat na stupňující se rozpad státních institucí, který vedl k propadu investic a po roce 2013 k jejich prudkému odlivu ze země a zpomalení ekonomického růstu. Vhodné reformy by mohly situaci zlepšit, například prvním krokem může být nastolení nezávislého soudnictví a dát prostor médiím, aby mohla volně operovat a v neposlední řadě zahájit boj proti korupci.

5 Diskuze

Ruská ekonomika prošla nelehkým vývojem, kdy přecházela z centrálně řízeného hospodářství na tržní ekonomiku, čemuž odpovídá i její vývoj. Ekonomika Ruské federace je ovlivňována mnoha faktory, jak z vnitřního, tak vnějšího prostředí. Z vnějšího prostředí jsou faktory obvykle nesnadno ovlivnitelné vnitřními činiteli, avšak do určité míry je také lze popostrčit například vhodným diplomatickým jednáním. Z vnitřního prostředí jsou prvky mající vliv na ekonomiku přímo ovlivnitelné, například vhodný institucionální rámec, sofistikovaná obchodní síť aj.

Tato práce poskytla pohled na ruskou ekonomiku a její konkurenceschopnost v souvislosti s několika klíčovými faktory, které ji ovlivňují. Nebylo cílem zjistit všechny prvky, které mají na danou ekonomiku vliv, nýbrž zmínit ty klíčové. Tyto zvolené faktory se staly předmětem párovného srovnání. Ke zjišťování závislosti mezi vybranými veličinami byla provedena statistická metoda korelace a jednoduchá regresní analýza, která ne vždy potvrdila velmi silnou závislost. Mezi některými veličinami byla závislost pouze střední, tudíž zvolený prvek nebyl klíčovým, ale i střední závislost lze považovat za relevantní.

Pro správné zhodnocení postavení Ruska v indexu globální konkurenceschopnosti bylo užito metody komparace s jinými významnými ekonomikami. Záměrně byly zvoleni významní obchodní partneři Ruské federace. Mezi nimi Rusko dosahuje nejnižší příčky konkurenceschopnosti.

6 Závěr

Americký politolog George Friedman říká, že největší slabostí Ruska je jeho ekonomika. Její hospodářství je silně závislé na ropě, jejíž ceny však Rusko samotné neurčuje, což je pro Rusko velmi kritickým bodem, jelikož žádná velmoc nepřežije příliš dlouho, pokud vykazuje silnou závislost.

Hlavním cílem této diplomové práce bylo zhodnocení konkurenceschopnosti Ruské ekonomiky a objasnění klíčových faktorů, které ekonomiku ovlivňují. Dílčím cílem bylo zjistit do jaké míry je výkonnost ekonomiky ovlivňována nerostným bohatstvím.

Práce se zaměřila na ověření předem stanovených hypotéz s následujícími závěry:

Hypotéza 1: Vývoj HDP Ruské federace je přímo úměrný vývoji kurzu Ruského rublu

Tuto hypotézu nelze zamítnout. Rusko je silně exportně orientovanou zemí, tudíž s oslabující domácí měnou roste i hrubý domácí produkt, čemuž odpovídá i obecný ekonomický předpoklad. Zároveň byla mezi těmito veličinami provedena jednoduchá regresní analýza, která značí středně silnou závislost, což znamená, že HDP ovlivňuje i mnoho jiných prvků, ale tato závislost také není zanedbatelná.

Ruský rubl byl po transformaci ekonomiky navázán na americký dolar, tento systém se však změnil v roce 1998 pro příchodu měnové krize. Po roce 2000 rostly tlaky na apreciaci domácí měny a Rubl tak posílil o 40 %. Ovšem další hospodářská krize v roce 2008 donutila ruskou centrální banku k deprecii domácí měny, která se nejvíce projevila ve spotřebitelských cenách. Další ranou pro Ruskou ekonomiku je současná krize související s ukrajinským konfliktem s nímž souvisí sankce uvalené na Rusko a zvláště pak aktuální nízká cena ropy, které Rusko nemůže konkurovat.

Hypotéza 2: HDP v letech 2016 až 2018 bude vykazovat růst.

Dle provedené analýzy by se Ruská ekonomika měla začít pozvolně zvedat, tudíž se tato hypotéza nezamítá. Je vhodné ji však doplnit o předpoklady ruského ministra zahraničí. Výkonnost ekonomiky zažila v roce 2015 propad o téměř 4 %, což je způsobeno

nepříznivým působením vnějších faktorů, jakými jsou v tomto případě sankce západních zemí, ale také faktorů vnitřních.

Současná ekonomická situace je dosti podobná roku 2008, kdy se celý svět potýkal s hospodářskou krizí. Největším problémem je touto dobou úbytek zahraničních investic. Násilné zabrání Krymu způsobilo mnohem menší zájem zahraničních investorů.

K řešení této situace bude nezbytné přistoupit k politickým reformám v zemi. Rusko je země s obrovskou surovinovou základnou, ale výkonnost ekonomiky odpovídá spíše menší zemi jakou je například Itálie. Mnoho věcí, zvláště pak služeb je v Rusku mnohem levnější než v západních zemích, jinak by si je ani Rusové nemohli dovolit. Ruská ekonomika je totiž silně jednostranně orientovaná na těžbu surovin a nemá rozvinutou výrobu s vysokou přidanou hodnotou, čímž se stává velmi citlivým na sankce.

Ruská ekonomika se dle expertů řítí opět do recese. Avšak dle ruského ministra zahraniční Uljukajeva čeká Rusko v letošním roce 2016 nižší propad než v roce 2015 a do roku 2017 je již očekáván mírný růst.

Hypotéza 3: Výkon ruské ekonomiky je silně závislý na cenách ropy.

Poslední třetí hypotézu, kterou stanovila tato práce, lze také bezpochyby potvrdit. Provedenou regresní a korelační analýzou byla zjištěna silná závislost mezi hrubým domácím produktem a cenou ropy Brent. Energetické zdroje tvoří nejdůležitější prvek ekonomického potenciálu Ruska, a tím má konkurenční výhody oproti ostatním státům. Příjmy z exportu nerostných surovin zajišťují ojedinělý zdroj pro financování veřejných výdajů.

Přírodní bohatství samo o sobě však z dlouhodobého hlediska nezaručuje bohatství národa. Je nutné naučit se s ním nakládat a využít získané prostředky efektivně a nikoli k aktuální spotřebě. Rusko má v tomto směru velké nedostatky, zvláště díky nesprávně fungujícímu institucionálnímu rámci.

Práce poukázala také na mnohé přednosti ruského trhu mimo přírodního bohatství se jedná o velikost trhu s velkým zastoupení spotřebitelů ve střední třídě, vzdělaná

populace a tradice v technických oborech, avšak modernizace nebude možná bez přispění zahraničních partnerů. Nad rámec tradičních oborů by Rusko mohlo mít také úspěch v nově se rozvíjejících oblastech nanotechnologie či moderní informační technologie. Jestliže ruská vláda dokáže učinit kroky, které budou směřovat k efektivnímu využití potenciálu země, může tím vyřešit závislost na nerostných surovinách, ale také závislost na dovozu mnoha kvalitních výrobků. Problém konkurenceschopnosti domácí výroby tak zůstává výzvou pro budoucí rozvoj Ruské federace.

Z hlediska zahraničního obchodu začíná Rusko navazovat významné spojení s Čínou zvláště na poli nerostných surovin. Obchod s Čínou je ruskou ekonomiku velmi důležitý, neboť Rusko zasažené sankcemi ztrácí mnoho zahraničních partnerů v západních zemích. Dále je také Rusko zasaženo nízkou cenou ropy, které nemůže za daných podmínek konkurovat, jelikož v nalezištích Severního ledového oceánu je mnohem nákladnější ropu vytěžit na břidlicových nalezištích. Ceny, které nasadil OPEC v důsledku své nadprodukce ropy, jsou pro Rusko vskutku nepříznivé.

Rusko by mělo zlepšit hlavně své podnikatelské a investiční klima, zvláště pak se postarat o snížení korupce v zemi. Posun v těchto oblastech je stěžejní pro efektivní využití potenciálu Ruské federace. Další podmínkou pro zvýšení konkurenceschopnosti země je institucionální rozvoj. Pro správné fungování trhu je nutné nastavit pravidla, která budou dodržována a jejich porušení po zásluze potrestáno.

Plné využití potenciálu ruské ekonomiky povede k vzdělanostní a diverzifikované ekonomice s rozvinutou konkurenceschopnou průmyslovou výrobou a stabilním podnikatelským prostředím. V opačném případě by se Rusko mohlo stát zcela závislé na nerostném bohatství s nízkým přílivem zahraničních investic a domácím průmyslem, který nebude schopen konkurence na zahraničních trzích.

7 Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje:

BRČÁK, Josef a SEKERKA, Bohuslav, 2010. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

CIHELKOVÁ, Eva, 2002. *Světová ekonomika - regiony a integrace*. 1. vyd. Praha : Grada. 244 s. ISBN 80-247-0193-6.

DURČÁKOVÁ, Jaroslava a MANDEL, Martin, 2007. *Mezinárodní finance*. Praha : Management Press s.r.o. 487 s. ISBN 978-80-7261-170-6.

HINDLS, Richard, 2007. *Statistika pro ekonomy*. 8. vyd. Praha : Professional Publishing. 418 s. ISBN 978-80-86946-43-6.

KADEŘÁBKOVÁ, Alena, 2003. *Základy makroekonomické analýzy*. Praha : Linde. 175 s. ISBN 80-86131-36-X

KRUGMAN, Paul R. a OBSTFELD, Maurice, 2006. *International Economics: Theory and Policy*. Boston : Addison Wesley. 784 s. ISBN 978-0201770377

ŠVARCOVÁ, Jena a kol. 2008. *Ekonomie - stručný přehled, 2008/2009*. Zlín : CEED. 303 s. ISBN 978-80-903433-7-5

TAUŠER, Josef. 2007. *Měnový kurz v mezinárodním podnikání*. 1.vyd. Praha : Oeconomica. 162 s. ISBN 978-80-245-1165-8

Elektronické zdroje:

CELLINI, Roberto a SOCI, Anna. Pop competitiveness; BNL Quarterly Review 04/2002.. [Online] *Researchgate.net*, 2002. [Citace: 2015-10-04]. Dostupné z: http://www.researchgate.net/publication/228989681_Pop_competitiveness.

CZSO. Revize národních účtů. [Online] *Český statistický úřad*, 2014 [Citace: 2015-10-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/fd002a2597>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Co je nominální a reálný měnový kurz. [Online] *Česká národní banka*, 2016 [Citace:2016-01-29.]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/cs/faq/co_to_je_nominalni_a_realny_menovyy_kurz.html.

ČTK. Rusko spouští nový spolek. [Online] Investiční web, 1. 1 2015 [Citace: 2015-12-15]. Dostupné z:

<http://www.investicniweb.cz/zpravy-z-trhu/2015/1/1/rusko-spousti-novy-spolek-chybi-mu-vsak-v-nem-ukrajina/>.

DELOITTE. Rusko - Finanční krize 2014 a související aspekty. [Online] *Deloitte*, 2014 [Citace: 2015-12-15]. Dostupné z:

https://edu.deloitte.cz/Upload/Brochures/PDF/2015/rusko_krize_2014.pdf.

DURAND, Martine, SIMON, Jacques a WEBB, Colin. *OECD's Indicators of International Trade and Competitiveness* [Online] *OECD*, 1992 [Citace: 2015-11-13]. Paris : OECD Publishing, 1992. DOI 10.1787/708306180711. Dostupné z:

<http://dx.doi.org/10.1787/708306180711>

EUROASIAN ECONOMIC UNION. About the Union. [Online] *Eaeunion*, 2015. [Citace: 2016-02-14]. <http://www.eaeunion.org/?lang=en#about>.

EVROPSKÁ UNIE. 2015. About EU. *Europa*. [Online] *Europa.eu*, 19. 10 2015. [Citace: 25. 2 2016.] http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_cs.htm.

FAYOS, Fernando Garcés de los. Vnější vztahy EU. [Online] *Evropský parlament*, 2015 [Citace: 2016-02-20]. Dostupné z:

http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.6.3.html.

HERANOVÁ, Martina. Prohlubování vojenské spolupráce Ruska, Číny a Íránu. [Online] *Natoaktual*, 2015 [Citace: 2016-01-20]. Dostupné z:

http://www.natoaktual.cz/prohlubovani-vojenske-spoluprace-ruska-ciny-a-iranu-rostouci-hrozba-mezinarodni-bezpecnosti-igc-na_analyzy.aspx?c=A150316_152246_na_analyzy_m02.

IMD WORLD COMPETITIVENESS CENTER. IMD World Competitiveness Center[Online] *IMD*, 2015 [Citace: 2015-10-04]. Dostupné z:

<http://www.imd.org/wcc/wcy-world-competitiveness-yearbook/>.

INTERNATIONAL ENERGY AGENCY. Russian Federation [Online]. *IEA*, 2016 [Citace: 2016-02-03]. Dostupné z:

<https://www.iea.org/countries/non-membercountries/russianfederation/>.

INTERNATIONAL TRADE CENTRE. Russia's accession to the WTO [Online]. *Intracen*, 2012 [Citace: 2016-02-28]. Dostupné z:

<http://www.intracen.org/uploadedFiles/Russia%20WTO%20Accession%20English.pdf>.

KEYNES, John Maynard. *Essays in Persuasion* [online]. 1. London: Macmillan, 1931 [Citace: 2016-03-20]. Dostupné z: http://www.gutenberg.ca/ebooks/keynes-essaysinpersuasion/keynes-essaysinpersuasion-00-h.html#Short_View

KURZY.CZ. Ropa Brent [Online]. *Kurzy*, 2016 [Citace: 2016-02-28]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/komodity/ropa-brent-graf-vyvoje-ceny/>.

MICHAEL KITSON, RON MARTIN, PETER TYLER. Regional Competitiveness: An Elusive yet Key Concept? [Online] *Michael Kitson*, 2004 [Citace: 2016-02-28]. Dostupné z:

<https://michaelkitson.files.wordpress.com/2013/02/kitson-marrtin-tyler-rs-2004.pdf>.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Sankce EU ve vztahu k Rusku [Online]. *MFCR*, 2015 [Citace: 2016-01-03]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/ochrana-financnich-zajmu/boj-proti-pranipenez-a-financovani-tero/novinky-fau/2014/sankce-eu-ve-vztahu-k-rusku-zadost-opov-18676>.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. Encyklopedie států - Evropa Rusko[Online] Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015 [Citace: 2016-02-27].

Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/rusko/.

OECD. Country statistical profiles[Online]. *OECD*, 2016 [Citace: 2016-02-01].

Dostupné z: <http://stats.oecd.org/>.

OECD/IEA. Russia 2014 [Online]. *Paris : IEA Publications, 6 2014* [Citace: 2016-02-27]. ISBN 978-92-64-21150-6.

Dostupné z: <https://www.iea.org/Textbase/nptoc/russia2014toc.pdf>

PORTER, Michael E. Harvard business school. *Russian Competitiveness: Where do we stand?* [Online] 2003 [Citace: 2016-02-27]. Dostupné z:

http://www.hbs.edu/faculty/Publication%20Files/CAON_Russia_2003_Harvard_Symposium_11-13-03_CK_db483f56-69d6-41ae-8670-2d165312ee66.pdf.

PORTER, Michael E., SACHS, Jeffrey D. a MCARTHUR, John W. Executive summary: Competitiveness and Stages of economic Development. *The Global Competitiveness Report 2001-2002* [Online] *GCR, 2015* [Citace: 2015-10-04]. *New York : Oxford University Press, 2001*. ISBN 019521837X. Dostupné z: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.476.4940&rep=rep1&type=pdf>

PORTER, Michael E., The Competitive Advantage of Nations. 1990 [Online] *Harvard Business Review*, 1990 [Citace: 2015-10-04]. Dostupné z:

http://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/50387/mod_resource/content/0/Porter-competitive-advantage.pdf

ROSSTAT. 2015. BRICS Joint Statistical Publication [Online]. *ROSSTAT*, 2015 [Citace: 2016-01-16]. Dostupné z:

http://www.gks.ru/free_doc/doc_2015/BRICS_ENG.pdf. ISBN 978-5-4269-0051-6.

RUSSIA CUSTOMS. Экспорт-импорт важнейших товаров за январь-декабрь 2015 года. [Online] *Customs.ru*, 2016 [Citace: 2016-02-12]. Dostupné z: http://www.customs.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=22570:-----2015-&catid=53:2011-01-24-16-29-43.

SCHWAB, Klaus. The Global Competitiveness Report 2014-2015 [Online]. *The wealth economic forum*, 2014 [Citace: 2016-02-12]. Dostupné z: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf.

THE WORLDBANK. Russia Economic Report [Online]. *Worldbank*, 2016 [Citace: 2016-02-12]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/country/russia/publication/rer>.

U.S. COMMERCIAL SERVICE. Doing business in Russia [Online]. *Export U.S. Commercial Service*, 2015 [Citace: 2016-02-12]. Dostupné z: <http://www.export.gov/russia/doingbusinessinrussia/index.asp>.

VLČKOVÁ, Hana. Rusko prožívá špatné časy, vláda řeší dopady krize a posiluje vliv [Online]. *archiv.ihned.cz.*, 2009 [Citace:2016-01-09]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-34572190-rusko-proziva-spatne-casy-vlada-resi-dopady-krize-a-posiluje-vliv>.

WORLDSTOPEXPORTS. Russia's top import partners [Online]. *Worldstopexports*, 2016 [Citace: 2016-02-20]. Dostupné z: <http://www.worldstopexports.com/russias-top-import-partners/>.

WTO. Who we are [Online]. *World Trade Organization*, 2016 [Citace: 2016-02-20]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/who_we_are_e.htm.

8 Přílohy

Příloha číslo 1: International Standard Industrial Classification of All Economic Activities, (Rev.3)

- A - Agriculture, hunting and forestry
 - 01 - Agriculture, hunting and related service activities
 - 02 - Forestry, logging and related service activities
- B - Fishing
 - 05 - Fishing, operation of fish hatcheries and fish farms; service activities incidental to fishing
- C - Mining and quarrying
 - 10 - Mining of coal and lignite; extraction of peat
 - 11 - Extraction of crude petroleum and natural gas; service activities incidental to oil and gas extraction excluding surveying
 - 12 - Mining of uranium and thorium ores
 - 13 - Mining of metal ores
 - 14 - Other mining and quarrying
- D - Manufacturing
 - 15 - Manufacture of food products and beverages
 - 16 - Manufacture of tobacco products
 - 17 - Manufacture of textiles
 - 18 - Manufacture of wearing apparel; dressing and dyeing of fur
 - 19 - Tanning and dressing of leather; manufacture of luggage, handbags, saddlery, harness and footwear
 - 20 - Manufacture of wood and of products of wood and cork, except furniture; manufacture of articles of straw and plaiting materials
 - 21 - Manufacture of paper and paper products
 - 22 - Publishing, printing and reproduction of recorded media
 - 23 - Manufacture of coke, refined petroleum products and nuclear fuel
 - 24 - Manufacture of chemicals and chemical products
 - 25 - Manufacture of rubber and plastics products
 - 26 - Manufacture of other non-metallic mineral products
 - 27 - Manufacture of basic metals
 - 28 - Manufacture of fabricated metal products, except machinery and equipment
 - 29 - Manufacture of machinery and equipment n.e.c.
 - 30 - Manufacture of office, accounting and computing machinery
 - 31 - Manufacture of electrical machinery and apparatus n.e.c.
 - 32 - Manufacture of radio, television and communication equipment and apparatus
 - 33 - Manufacture of medical, precision and optical instruments, watches and clocks
 - 34 - Manufacture of motor vehicles, trailers and semi-trailers
 - 35 - Manufacture of other transport equipment
 - 36 - Manufacture of furniture; manufacturing n.e.c.
 - 37 - Recycling
- E - Electricity, gas and water supply
 - 40 - Electricity, gas, steam and hot water supply
 - 41 - Collection, purification and distribution of water
- F - Construction
 - 45 - Construction
- G - Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles, motorcycles and personal and household goods
 - 50 - Sale, maintenance and repair of motor vehicles and motorcycles; retail sale of automotive fuel
 - 51 - Wholesale trade and commission trade, except of motor vehicles and motorcycles
 - 52 - Retail trade, except of motor vehicles and motorcycles; repair of personal and household goods
- H - Hotels and restaurants
 - 55 - Hotels and restaurants

- I - Transport, storage and communications
 - 60 - Land transport; transport via pipelines
 - 61 - Water transport
 - 62 - Air transport
 - 63 - Supporting and auxiliary transport activities; activities of travel agencies
 - 64 - Post and telecommunications
- J - Financial intermediation
 - 65 - Financial intermediation, except insurance and pension funding
 - 66 - Insurance and pension funding, except compulsory social security
 - 67 - Activities auxiliary to financial intermediation
- K - Real estate, renting and business activities
 - 70 - Real estate activities
 - 71 - Renting of machinery and equipment without operator and of personal and household goods
 - 72 - Computer and related activities
 - 73 - Research and development
 - 74 - Other business activities
- L - Public administration and defence; compulsory social security
 - 75 - Public administration and defence; compulsory social security
- M - Education
 - 80 - Education
- N - Health and social work
 - 85 - Health and social work
- O - Other community, social and personal service activities
 - 90 - Sewage and refuse disposal, sanitation and similar activities
 - 91 - Activities of membership organizations n.e.c.
 - 92 - Recreational, cultural and sporting activities
 - 93 - Other service activities
- P - Private households with employed persons
 - 95 - Private households with employed persons
- Q - Extra-territorial organizations and bodies
 - 99 - Extra-territorial organizations and bodies

Příloha číslo 2: Odvětvová struktura HDP v Ruské federaci dle klasifikace ISIC 1998-2014 v mil. RUB

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Zemědělství, myslivost, lesnictví a rybolov (ISIC A-B)	132957,9	307525,3	407813	509062	602789,4	726842
Těžba nerostných surovin, výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody (ISIC C-E)	695219,7	1309372,1	1989281,8	2192340,6	2622127,8	3081546,2
Zpracovatelský průmysl (ISIC D)	1287455,9	1417556,8	1575675,1	1643557,1	1634261,4	1897671,2
Stavebnictví (ISIC F)	173328,5	262165,9	421410,9	578829,3	513537,4	703026,9
Obchod, ubytování a stravování, transport (ISIC G-I)	746083	1406923,2	2118216,4	2477231	3259315,1	3910281,2
Fin. zprostředkování; nemovitostí a pronájmu, podnikatelské činnosti (J-K)	77090,9	188027,6	295158,4	509583,9	1300055,4	1634760,5
Ostatní činnosti (ISIC L-P)	521912,1	780959,7	1174152,6	1559795,3	1272145,8	1563293,6
HDP	2626873,8	4818191	7298008,6	8934232,3	10819212,3	13208233,8
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Zemědělství, myslivost, lesnictví a rybolov (ISIC A-B)	835088,7	919693,5	1039357,3	1256390,8	1549261	1585060,9
Těžba nerostných surovin, výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody (ISIC C-E)	4550930	6061154,6	7352398	8746652,2	10482529,4	9279485,8
Zpracovatelský průmysl (ISIC D)	2590943,7	3388459,6	4115970,5	5025239,4	6163935,8	5005344
Stavebnictví (ISIC F)	847068	989945,9	1201958,8	1633900	2225325,3	2101483,6
Obchod, ubytování a stravování, transport (ISIC G-I)	4794485,4	5675257,8	7127906,9	8782167,4	10753977,4	9653822,7
Fin. zprostředkování; nemovitostí a pronájmu, podnikatelské činnosti (J-K)	1882168	2529934,2	3264745,4	4356593	5497234,8	5927756,1
Ostatní činnosti (ISIC L-P)	1949027,1	2341679,8	2990977,4	3708767,8	4674370,4	5283714,7
HDP	17027190,9	21609765,5	26917201,4	33247513,2	41276849,2	38807218,6
	2010	2011	2012	2013	2014	

Zemědělství, myslivost, lesnictví a rybolov (ISIC A-B)	1548510,5	2084951,6	2082781,6	2290474,4	2548594,5	
Těžba nerostných surovin, výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody (ISIC C-E)	11304557,8	14341919,9	15528053,2	16458408,6	17917590,2	
Zpracovatelský průmysl (ISIC D)	5934657,4	7433509,9	7877725,6	8588910,6	9536236,1	
Stavebnictví (ISIC F)	2587813,8	3517450,4	4061741,3	3994322,2	3964454,6	
Obchod, ubytování a stravování, transport (ISIC G-I)	12086713,2	13696766,7	14926346,2	15582075,1	16544896,5	
Fin. zprostředkování; nemovitostí a pronájmu, podnikatelské činnosti (J-K)	6675029,1	7465577	8637981,7	9707313,9	10703699,3	
Ostatní činnosti (ISIC L-P)	5837453,1	6612211,2	7746037,7	8863527,9	9410142,4	
HDP	46308541,2	55967226,8	62176495	66190119,9	71406399,2	

Příloha číslo 3: Tempo růstu HDP a prognóza do roku 2017

Rok	1998	1999	2000	2001	2002
Růst HDP	-5,3	6,4	10	5,1	4,7
Rok	2003	2004	2005	2006	2007
Růst HDP	7,3	7,2	6,4	8,2	8,5
Rok	2008	2009	2010	2011	2012
Růst HDP	5,2	-7,8	4,5	4,3	3,4
Rok	2013	2014	2015E	2016E	2017E
Růst HDP	1,3	0,6	-3,8	-0,6	1,5

Příloha číslo 4: Regresní analýza závislosti HDP a cen ropy

<i>Regresní statistika</i>					
Násobné R					0,988193955
Hodnota spolehlivosti R					0,976527293
Nastavená hodnota spolehlivosti R					0,974962446
Chyba stř. hodnoty					768,7851231
Pozorování					17
ANOVA					
	<i>Rozdíl</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Významnost F</i>
Regrese	1	368826748	368826748	624,040057	1,23149E-13
Rezidua	15	8865458,484	591030,5656		
Celkem	16	377692206,5			

	<i>Koeficienty</i>	<i>Chyba stř. hodnoty</i>	<i>t Stat</i>	<i>Hodnota P</i>
Hranice	-1221,28262	387,1879974	3,154236765	0,006549358
Soubor X 1	139,1187012	5,56902645	24,98079377	1,23149E-13
				100,00%

Příloha číslo 5: Výsledek regresní analýzy příspěvku exportu a HDP

<i>Regresní statistika</i>					
Násobné R					0,758983
Hodnota spolehlivosti R					0,576055
Nastavená hodnota spolehlivosti R					0,545773
Chyba stř. hodnoty					2,808573
Pozorování					16
ANOVA					
	<i>Rozdíl</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Významnost F</i>
Regrese	1	150,0562	150,0562	19,02315	0,000651313
Rezidua	14	110,4332	7,888084		
Celkem	15	260,4894			
	<i>Koeficienty</i>	<i>Chyba stř. hodnoty</i>	<i>t Stat</i>	<i>Hodnota P</i>	
Hranice	1,23565963	1,0612168	1,16438002	0,26372896	
Soubor x1	1,77869929	0,40781325	4,36155341	0,00065131	
					0,99934869

Příloha číslo 6: Výsledek regresní analýzy HDP a měnového kurzu

<i>Regresní statistika</i>					
Násobné R					0,682373
Hodnota spolehlivosti R					0,465632
Nastavená hodnota spolehlivosti R					0,435945
Chyba stř. hodnoty					6259,64
Pozorování					20
ANOVA					
	<i>Rozdíl</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Významnost F</i>
Regrese	1	614574157	614574157	15,68468	0,0009173
Rezidua	18	705295561	39183087		
Celkem	19	1319869718			

	<i>Koeficienty</i>	<i>Chyba stř. hodnoty</i>	<i>t Stat</i>	<i>Hodnota P</i>
Hranice	18340,02223	3834,47656	4,7829272	0,000148844
Soubor x1	568,4288337	143,5285426	3,9603888	0,000917299

100%